

ԱՌԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԲ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 25, 1909

ԹԻՒ 52

ԱՐՏՈՆԱՏԵՐ

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Մ. ԱԼԷՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

Անձնական խօսք մը մեր ընծերցող-

ներուն ուղղութեամբ

Քրիստոնեայ տարրերուն պարտակա-

նութիւնը

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Ամենասիրելի եղանակը

թէ ի՛նչպէս գիտցաւ

«Ես վաղուան համար չեմ գործեր»

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Օրհասականին ինդիքըը (ստանաւոր)

Քրիստոնեական եկեղեցիին հանգա-

նակները

Միջազգային ընկերվարութիւն

Ազատամտութիւնը

Յաւի աշխարհէն

Հայ կեանքը

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԿԻԵԻՆԷ

Կ. ՀՈՎՀԱՆ Յ. ՍԻՆԱՆԵԱՆ

ՅՈՎՀ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՅԻՍԿԷՆ

ԱՐԵԱԿ Կ. ԹԻԻԹԻՆՆԵԱՆ

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՅԱՍԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՕՏԱՃԵԱՆ

ՅԻՆՃԱՆՃԸԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

﴿ اودار هفته لى غزته — در سعادته بايل هاوسده ﴾

ԱՒԵՏԱՔԵՐ

ՇԱՐԱԹԱՔԵՐԹ

ՀԱՅՏԵՐԷՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

(ԱՆԿԵԼԻԱՅՈՐՈՍ)

ՅՈՒՆԱՏԱՌ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

Խմբագիրներ Հ. Մ. Ալեք

Հ. Ս. Պարսնըմ

Յ. Գ. Գրիգորեան

Պատրէ Հատու, Սթամպուլ

Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

(ANGELIAPHOROS)

A WEEKLY PAPER

PUBLISHED IN

ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND
GRECO-TURKISH

EDITORS H. M. ALLEN

H. S. BARNUM

H. K. KRICKORIAN

Offices: American Bible House
Stamboul, Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip. Ps. 40

U. S. A. \$ 2

England Shils. 8

Other countries Frs. 10

Single Copy 30 Paras

Advertising rates on
application

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Տարեկ. բանեղին 40 ԴԳ.

Ամբիկայի հմբ 2 ՏԱԼ.

Անգղիայի ,, 8 շիլին

Ուրբէն 10 Գր.

Իրանիստան ,, 10 Գր.

Ձեռքի հատը 30 Գր.

Պատուագրութիւնները

Համար

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԲԵՐԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԲ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 25, 1909

ԹԻԻ 52

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ

ՔՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ 2. Մ. ԱԼԷՆ.

2. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, 8. Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԽՕՍԲ ՄՐ
ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՌՈՂՂՈՒՄԾ
Հ. Մ. Ա.

ԲՆԵՐ ընթերցողները տեղեակ են այն հին, տիրող սովորութեան, որուն համեմատ երբ ամէն կ'ձեռագիր գիրքի կամ տետրակի ընդօրինակուելուն վերջանար, ընդօրինակողը վերջին էջին այ իր անունը կը գրէր և ընթերցողներուն աթոքը կը խնդրէր իրեն և իր ընտանիքին համար, և կատարելագէտ բնական կ'երեւայ երբ կենանք որհնու թէ ընդօրինակողը իր անձնականութենէն չլափ բան կը գրուէր այն խիտառխիտ գրուած երուն վրայ ամիսներ ու թերեւս տարիներ աշատելով չարաչար, իր ձեռագրին ընթերցողներէն նորից որ չմոռնան զինք, մասնաւորապէս իրենց զօթքներուն մէջ, այնչափ պատիւի սպասել չէր չափ մարդկային համակրութեան:

Անզգայ տպագրութիւններու և ցուրտ նշաւագրերու այս օրերուն մարդկային յիշատակուելուն անահուստելու վտանդին մէջ է չարունասարք և նուազելու վրայ ճշմարտականողին կամ ռազմական անձնական կապակցութիւնը ընթերցողներու հետ Մենք ցաւ պիտի գգայինք, եթէ այս շիտակ ըլլար Աւետարանի տարեկան հատորը ինկու օգնողներուն և անոր հազարաւոր բարի ընթերցողներուն միջեւ Մեր բաղձանքն է զօրացել համակրութեան այս կապը և Աւետարանի աշխատանքն մէկ էջը բարախուն ընել մարդկային այս շատագրութիւնով, եթէ երբեք չյաջողինք այս կէտին, մէջ պիտի գգանք թէ մեր գործին զլիաւոր պատակը ձախուած է: Բարեբախտաբար փաստեր

ունինք թէ այս նպատակը ա'լ աւելի իրադրութեւ լու վրայ է: Մեր ատեն ատեն ստացած նամակներով, որոնք արձագանգն են այն սիրոյն և համակրութեան զոր գրաւել կը ջանանք մեր էջերով, և անհամար ուրիշ միջոցներով վստահութիւն կը ներշնչուի մեզի ընթերցողներու մեծ շրջանակի մը ջերմ գնահատումին մասին: Ահա այս իրողութիւնն է որ նոր խրախոյս ու եռանդ կը ներշնչէ մեզի մինչ 1909ի հատորը կը փակենք և կը պատրաստուինք նոր հատոր մը բանալ:

Անցնող տարին Նոր Թուրքիոյ պատմութեան մէջ մեծ կարեւորութիւն ունեցող տարի մը եղաւ աւելի քան 1908ը, որ Սահմանադրութիւնը բերելով նշանաւոր եղած էր: Այս պատճառով վստահ ենք թէ ընթացիկ դէպքերու կարելի եղածին չափ կատարեալ մէկ խտացումը տալու մեր ջանքը գուր տեղ չէ եղած: Իրապէս, որչափ ժամանակ անցնի, կը հաւատանք թէ մեր ընթերցողները Աւետարանի ԿԲ հատորը, իր լրաբաժնի յաւելուածին 208 էջերով, պիտի գտնեն իր պատմական մեծ հատոր մը: Աւետարանի թէեւ իր կեդրոնը Ամերիկայի մէջ ունեցող Ընկերութեան մը հովանիին տակ կը հրատարակուի, բայց անոր նպատակակէտն է ինքզինքը նոյնացնել Օսմ. Կայսրութեան և մասնաւորապէս Հայ ժողովուրդին շահերուն հետ: Անոր խմբագիրները և աշխատակիցները կը փափաքին ճշմարիտ հայրենասիրութեան կրակը արծարծել իւրաքանչիւր Օսմանցիի կուրծքին ներքեւ և ամէնէն աւելի որոշ ու համոզիչ կերպով ցուցնել թէ Սիրոյ և Արդարութեան այս յաւիտեական սկզբունքներն են միակ հիմնաքարերը աղգային կեանք

քի թէ՛ Արեւմուտքի, և թէ՛ հոս, Արեւելքի մէջ, Հետեւաբար նախ մարդկօրէն համակրալից ըլլալ, երկրորդ՝ ազատ երկրի մը շինութեան մեծ ու նուիրական գործին ծառայել, և երրորդ՝ Քրիստոսի յաւիտենական Աւետարանը ամէն մարդու սրտին մէջ խորապէս տպւորել — ահա ասոնք են Աւետարանի սնուցած իտեալները:

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՏԱՐԲԵՐՈՒՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
Բ. Գ. Գ.

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ հրատարակուելէն ի վեր մեր Իսլամ հայրենակիցներուն ուշադրութիւնը գրաւող կարեւորագոյն խնդիրներէն մին կրօնական խնդիրն է, Որովհետեւ Իսլամական կրօնքը Օսմ. կառավարութեան պաշտօնական կրօնքը ճանչցուած է, Թուրք լրագիրները մէկ կողմէ այս բանը չեղտելով Իսլամ հասարակութեան կրօնական զգացումները կ'արծարծեն, միւս կողմէ յիշեալ հասարակութեան կրօնական կեանքը սոյն նոր միջավայրին յարմարցնել կ'աշխատին: Տեսնելով որ ստիպուած են հաշուի առնել ներկայ քաղաքակրթութեան և բնական գիտութեանց պահանջները, հասարակութեան միտքը այս վիճակին հետ հաշտեցնել կը ճգնին: Իսլամութիւնը, ինչպէս որ անցեալին մէջ զանազան ազգայնութիւններու մտաւորական կեանքին մասնակից եղաւ, այսօր ալ ի. Դարու մտաւորական կեանքը ուսումնասիրելով, ըստ այնմ վարել կը ջանայ: Թէ՛ այս ջանքը ինչ աստիճան յաջողութիւն պիտի գտնէ, ժամանակը պիտի յայտնէ: Բայց ինչ և ըլլայ, քան զայս աւելի բանաւոր, քան զայս աւելի տրամաբանական ընթացք անկարելի է երեւակայել Իսլամ հասարակութեան համար:

Այս բանին մէջ ինչ է մեր, Քրիստոնեաներու, ընթացքը: Երբ այս երկրի Քրիստոնեայ տարբերուն կրօնային կեանքը կ'ուսումնասիրենք, կը տեսնենք թէ անոնք այս մասին քանի մը դժուարութիւններու առջեւ կը գտնուին:

Նախ, մինչ կը ճանչցուի թէ Իսլամական կրօնքը կառավարութեան պաշտօնական կրօնքն է, անգին կառավարութեան առջեւ Քրիստոնեաներուն առանձնաշնորհները իրարմէ տարբեր և երբեմն իրարու հակառակ են: Օրթոտոքսներուն մէջ Յոյներուն և Պոլկարներուն շահերը, Հայոց մէջ ալ Կաթօլիկներուն, Բողոքականներուն և Լուսաւորչականներուն շահերը երբեմն ինչ ինչ կէտերու մէջ նոյն իսկ հակառակ են իրարու: Ուստի Քրիստոնեայ տարբերուն կրօնական կեանքը անշատեալ վիճակի մէջ կը գտնուի:

Երկրորդ, և թէ՛ Քրիստոնեայ հասարակութեան կրօնային կեանքը ձեռք առնենք, զայն ալ տարբեր

կը գտնենք քանի մը կէտերու մէջ: Անոնց մեծ մասը յարած փարած են կարգ մը կանոնադրութեան և սովորոյթներու, զորոնք անկարելի է համեմատեցնել ներկայ դարու քաղաքակրթութեան, անկարողութեան և փիլիսոփայութեան հետ, և անոնք սովորակ իրենց ազգային շահերուն կարգէն կը համարուին: Կարծիքս անոր վրայ է, որ անոնք անհրաժեշտ են միայն նոր վիճակներուն և պարագաներուն ներքեւ: Գաղափարներ և սովորոյթներ, որոնք նկատուած չեն և Ամերիկայի մէջ և մասնաւորապէս վերջին տարիներու միջոցին Գաղղիոյ մէջ փորձուած թաց սահմանադրական վարչութեան հետ անհամատեղի դառնաւ են, այսօր այս երկրին մէջ նման պարագաներու ներքեւ պատշաճեցնելու ջանք կ'ընեն: Անտարակոյս ասիկա պարագայ ձեռնարկ է պատշաճ ձեռնարկը որ Եւրոպայի մէջ պարտութեան դատապարտուած է, անշուշտ հոս ալ պարտաւորութիւն պիտի կրէ: Եւ արդէն իսկ կ'երեւին սովորութեան նշանները: Քրիստոնեայ հասարակութեան մէջ, մանաւանդ Հայերուն մէջ, «աշխարհական» կոչուած շարժում մը այսօր երեւան ներկայ է:

Ուրիշ դժուարութիւն մը Քրիստոնեայ հասարակութեան մէջ տեսնուած անհաւատութեան համարութիւնն է: Իրողութիւնն է թէ Քրիստոնեայ հասարակութեան մէջ վերոյիշեալ մտաւորական և նեղմիտ հակամիտութեան դէմ կրօնալից տաշարական շարժում մը կայ: Մեր մէջ կայ մուսուլման վրայ է մեծ դասակարգ մը, որ կրօնալից կեանքը սնապաշտութիւն կը համարի և կրօնքը կը դատուի և մանաւանդ անոր հանդէպ թշնամական դիրք կը բռնէ: Ասոնք սա համոզումով անկարելի է կրօնային կեանքը հաշտեցնել այս նոր միջավայրին հետ՝ կ'աշխատին որ հասարակութեան կեանքին մէջ կրօնքը չըլլայ զօրութիւն: Ուստի մեր մէջ կրօնական տեսակէտէ իրարու հակառակ երկու զօրութիւններ կը գործեն: Մէկը, այս նոր վիճակի կրօնային շահու հակառակ նկատելով, կ'աշխատի իր հին գաղափարները պահպանել այս նոր միջավայրին հանդէպ, իսկ միւսը, կարծելով թէ կրօնքը չկրնար համաձայնիլ այս նոր միջավայրին հետ կրօնքին հանդէպ կ'աշխատի պահպանել ընկերական այս նոր կեանքը:

Այս ընթացքներէն տարբեր ճամբայ մը եւ կայ: Այսինքն այն մեթոտը զոր կ'ուզեն պատշաճեցնել մեր Իսլամ հայրենակիցները, Այն մասնաւորապէս Քրիստոնեաներուն իրենց կրօնային կեանքը այս նոր միջավայրին պատշաճեցնել, Իրաւ, ասիկա ամէնէն բանաւոր և տրամաբանական մեթոտն է: Բայց ցաւով խոստովանիլ ստիպուած ենք թէ այս

մեթոտը ձեռք առնողները յոյժ սակաւաթիւ են այս երկրի Գրիստոնեայ հասարակութեան մէջ: Մէկ կողմէ, առաջին դասակարգին պատկանողները տեսնելով հանգեւած թէ հին գաղափարներն ու սովորոյթները այս նոր միջավայրին չեն կրնար մայրամաձայնիլ և այն հին մեթոտները չեն կրնար գոհացնել նոր խորհուրդներով տոգորուած անձները, երջին աշխատիր եկեղեցւոյ թէ՛ աստուածաբանականօրէն թէ՛ ծիսականապէս ի հիմանց բարեկարգութեան: Միւս կողմէ, նոր գաղափարները պաշտօնականողները չեն աշխատիր դործադրել այս ճշմարտապէս կենսական բարեկարգութիւնը, վասնզի նման ըմբռներ թէ կարելի է թէ՛ աստուածաբանութիւնը, թէ՛ կրօնային կեանքը այս միջավայրին պահանջման յարմար ձեւի մը դնել:

Եւ ցաւալի իրողութիւնը սա է որ մեր Գրիստոնեայ հասարակութեան մէկ մասը կը խրախուսուին տեսնելով որ Յունաստանի, Պոլկարիոյ և ար. Ռուսիոյ նման երկիրներու մէջ Գրիստոնէութեան վաղմի կանոնները կը պահուին ի հեծուկս նոր դարուս պահանջներուն: Իսկ միւս մասը կը յուզուին Գաղղիոյ, Գերմանիոյ և Անգլիոյ նման երկիրներու մէջ դէպ անկրօնութիւն տեսնուած միտումէն:

Ըստ մեզ այս երկուքն ալ սխալ են: Այսօր մեզի պէտք եղածն է մեր կրօնային կեանքը յարմարցնել այս նոր միջավայրին, այսինքն ներկայ դարուս գաղափարներուն և քաղաքականութեան: Ահա այս է ամէնէն կարևոր խնդիրը զոր այս երկրին Գրիստոնեայ տարրերը պարտին լուծել:

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ԿՐՕՆՔԸ բարեկամութիւն է, — բարեկամութիւն մը նախ մեծ Ընկերոջ հետ, որուն վրայ Յիսուս խօսեցաւ մեզ, որ միշտ մօտ է մեզ քան թէ մենք մէկդմէկու և որուն ներշնչումները և օգնութիւնը մարդկային փորձառութեան մեծագոյն իրողութիւնն է: Անոր նպատակներուն հետ ներգայնակ ըլլալ, անոր թելադրութիւններուն յօժարակամ համակերպիլ, անոր հետ գիտակից հաղորդակցութիւն մը ունենալ — այս է կրօնքը իր Աստուածային կողմէն դիտելով: Բայց մարդկային կողմին դառնալով բարեկամութիւնը ամէնը կը բովանդակէ: Ամէն մարդու հանդէպ բարեացակամ ըլլալ, մարդկային բոլոր յարաբերութիւնները բարեկամական ոգիով զեղուն ընել, մարդերու ամենաիմաստունը և ամենաբարին ասկէ աւելի բան մը ընել կրնա՞յ յուսալ: Եթէ եկեղեցին ընդունէր այս ճշմարտութիւնը թէ կրօնքը բարեկամութիւն է, և իր կեանքը ասոր վրայ հաստատէր և իր բոլոր վարդապետութիւններուն կեդրոն ընէր

զայս, կրօնքի մէջ մեծ արթնութիւն մը պիտի չտեսնէինք: Ուշինկէն Կէրքն

Կեանքի փայլուն կողմերուն նայելու բնաւորութիւնը հազար տարիէ աւելի կ'արժէ: Սահաւեւ ձեռքը

Որչափ ատեն որ կը սիրենք, կը ծառայենք, որչափ ատեն որ ուրիշներէ կը սիրուինք, պիտի ըսեմ որ անհրաժեշտ ենք. բարեկամ ունեցող ոչ մէկ մարդ անպէտ կամ անօգուտ է: Բաւելի Լուսն Սիւնըն

Լաւագոյն բաները ամենամօտ են մեզի, շունչը մեր ունեւերուն մէջ, լոյսը մեր աչքերուն մէջ, ծաղիկները մեր ոտքերուն տակ, պատականութիւնները մեր ձեռքերուն մէջ և Աստուծոյ ճամբան ճիշդ մեր առջեւ: Հետեւաբար աստղերը բռնելու համար մի երկնցներ ձեռքերդ, այլ կատարէ կեանքին պարզ, հասարակ գործը ճիշդ և կածին պէս. վստահ եղիր թէ օրական պարտականութիւններ և օրական հայ կեանքի քաղցրագոյն բաներն են:

Կ'երեւայ թէ կեանքը շատ պարզ ու գեղեցիկ, ապրելու համար շատ ազուտ, դիտելու համար շատ բարի պիտի ըլլար, եթէ մենք անոր վրայ կարենայինք խորհիլ իբրեւ երկար ճամբորդութեան մը վրայ, որուն իւրաքանչիւր օրուան չուն իր մասնաւոր գեղեցկութիւնը ունի՝ անկէ ճամբորդելու համար: Փնկէ՞ր Պրոս

Եթէ իր կրօնական պաշտամունքներով եկեղեցիին ժողովուրդը տեւականապէս կը զարգանայ Գրիստոնէութեան մէջ, եթէ քաղցրութիւն, համակրութիւն, մաքրութիւն, արդարութիւն և բարեացակամութիւն իրենց ազդեցութիւնները աւելի կը բանեցնեն մարդերու կեանքերուն վրայ, եթէ առեւտուրի միջոցները աւելի քիչ կողոպտիչ ու խաբեղայական կ'ըլլան, եթէ գործատէրեր ու գործաւորներ իրարու հետ թշնամանալէ աւելի բարեկամական արամադրութիւններ ցոյց կու տան, եթէ քաղաքագէտները աւելի խղճամիտ ու անանձնասէր կը դառնան, եթէ մարդկային ընկերութեան թշնամիները անդի կու ստան ակնածելով պարկեշտութենէ և կարգ ու կանոնէ, եթէ զուարճութիւններ օրէ օր աւելի մաքուր ու բանաւոր կ'ըլլան, եթէ քաղաքավար ընկերութիւնը կը պարզանայ իր ճաշակներուն մէջ և կ'ըլլայ նուազ ցուցամոլ իր կերպերուն մէջ և նուազ չափազանցող իր մտնումներուն մէջ, եթէ աղքատութիւն և ոճիր կը պակսին, եթէ ծնողք իրենց նուիրական աւանդներուն հանդէպ իրենց պարտականութիւններուն մէջ աւելի իմաստուն և հաստատամիտ կ'ըլլան, եթէ զաւակներ աւելի հաւատարիմ ու սիրալիր կ'ըլլան իրենց ծնողներուն

— եթէ այսպիսի արդիւնքներ կը տեսնուին ամէն կողմ, հետեւեալ արտաճառ կայ հաւատալու թէ եկեղեցին իր կոչումը ճանչցած է և իր գործը կը կատարէ ազդեցիկ կերպով: Բայց եթէ ժողովուրդին կեանքին մէջ այս արդիւնքներէն ոչ մէկը կը տեսնուի, փաստը որոշ է թէ եկեղեցին իր գործը կ'անտեսէ, և թէ իր հաշիւին դիմաց անանկութիւն ու անկում պէտք է գրուի:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԱՄԵՆԱՍԻՐԵԼԻ ԵՂԱՆԱԿԸ

ՕՐ մը մարդ մը հոչակաւոր երաժիշտի մը հարցոց, «Ո՛րն է ձեր ամենասիրելի երաժշտական շարագրութիւնը ձեզ համար» Երաժիշտը պատասխանեց, «Ան, զոր հիմա կը նուագեմ»: Ահա այս զգացումն է որ երաժիշտի մը իր բոլոր հոգին դնել կու տայ իր նուագածութեան մէջ, և դորձաւորի մըն ալ իր լաւագոյնը ընել կու տայ իր գործին մէջ: Մենք պէտք է սիրենք մեր գործը, եթէ ոչ մեր կարողութեան չափով լաւագոյնը պիտի չընենք: Կրնայ ըլլալ որ մեր ներկայ գործը մեզի հաճելի չէ, բայց պէտք է ինքզինքնիս հպարտ զգալ այդ գործը լաւագոյն կերպով կատարելով, այնպէս որ ուրիշներու դժգոհութիւն պատճառող անհարթութիւններ ու թերացումներ չգտնուին մեր կատարած գործին մէջ: Մէկու մը իր նուագած կտորը արհամարհելը ուրիշ կտորի մը համար խեղճ պատրաստութիւն մըն է: Եթէ մէկը, առանց նկատի առնելու եղանակին որպիսութիւնը, որոշած է վարպետի մը պէս նուագել իր գործիքը, այնպիսին համար շատ բաներ ընել կարենալու հաւանականութիւնը կայ: Արդի ժամանակներս՝ դարգացումը և բարձրացումը այն սակաւաթիւ մարդերուն միայն յատուկ է, որոնք իրենց առձեռն գործերը լաւագոյն կերպով և իբրեւ վարպետ կատարելու բարի սովորութիւնը ունին:

ԹԵ ԻՆՉՊԵՍ ԳԻՏՅԱԻ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ մը կը պատմուի թէ աստնօք երկու երիտասարդներ վարձու ձի պահող ախոռապանի մը դիմեցին ձի մը և կառք մը վարձելու համար և ըսին թէ 7 մղոն հեռաւորութիւնով դիւղ մը պիտի երթային: Երբ վերադարձան ախոռապանը ձիուն տեսքէն այնպէս կուհեց թէ վարձողները իրենց ըսածէն աւելի ճամբորդած էին և հարցոց անոնց իրենց ճամբորդած տեղոյն հեռաւորութիւնը: Անոնք պատասխանեցին թէ քովի գիւղը միայն գացած էին: Ախոռապանը կառքին մէկ կողմը պղտիկ տուլի մը բացաւ, ուր զետեղուած էր ժամացոյցի պէս բան մը, որ կառքին անիւներուն ըրած շրջանին համեմատութիւնով եղած ճամբորդութիւնը կը նշանակէր,

ու այդ ասեղանման սլաքի մը շարժումով կը յայտնուէր: Մարդը դիտէր թէ կառքին անիւներուն քանի՛ անգամ դառնալը մղոն մը ճամբորդութեան հաւասար էր, և այդ կերպով դիւրաւ կրնար գիտնալ թէ քանի՛ մղոն ճամբորդած էին: Տուլիը բաւալուն պէս տեսաւ թէ 14ի տեղ 30 մղոն ճամբորդած էին: Այս երիտասարդները, երբ կը ճամբորդէին, չէին գիտեր թէ իրենց հետ լուռ վկայ մըն ալ կը տանէին, որ իրենց հակառակ պիտի վկայէր: Չգիտցան թէ այդ պղտիկ գործիքը ճամբորդուած իւրաքանչիւր եարտային մանրամասն մէկ արձանագրութիւնը կ'ընէր:

Բարեկամ մը գայտ յիշելով կ'ըսէր թէ խղճի համար ալ իրողութիւնը նոյնն է: Ան միշտ կը գործէ, և վերջապէս օր մը պիտի ներկայացնէ մանրամասն հաշիւը մեր բոլոր գործերուն:

«ԵՍ ՎԱՂՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ ՉԵՄ ԴՈՐՄԵՐ»

ԵՐԳԱՀԱՆ մը, որ յետոյ հոչակ հանած իր մէկ կտորը շարագրելու և վննցնելու վրայ էր, այցելութիւն մը ընդունեց թերթի մը թղթակիցէն, որ կը հարցնէր թէ կրնա՞ր այդ կտորին վերջին փորձին ինք ալ ներկայ գտնուիլ: Երբ երգահանը յայտնեց թէ իր շարագրած կտորին փորձը առանձին պիտի ըլլար, թղթակիցը աւելցուց ու ըսաւ թէ ինք կը փափաքէր կատարուած փորձին մէկ նկարագրականը զրկել Փարիզ, իր պատկանած թերթին, և եթէ ինք չընդունուէր, իր թերթը պիտի չկրնար վաղը այդ նոր կտորը պատշաճապէս ծանօթացնել իր ընթերցողներուն: Մեծ երգահանը անոր սպառնալիքին ուշադրութիւն չընծայել ձեւապնդելով ըսաւ, «Այո, բայց ես վաղուան համար միայն չեմ գործեր»:

Մեղմէ շատեր մեր գործերուն մէջ աչքերնիս վաղուան միայն կը յառնենք: Մեր ծրագիրները մեր ներկայ պէտքերէն ու վայելքներէն անդին չեն անցնիր: Մենք հազիւ կ'ըմբռնենք թէ ապագային համար ալ պատասխանատուութիւն ունինք, և բաժին՝ լուծուելիք մեծ խնդիրներու մէջ: Այնպէս կ'երեւայ թէ մենք նկատողութեան չենք առներ այս իրողութիւնը թէ նոր դարուս ձեռնարկութիւններուն մէջ մեր գործերն ալ, որչափ որ հասարակ ըլլան անոնք, կարեւոր ատաղձ կը հայթայթեն: Որեւէ բան աննկատելի չէ երբ աշխարհս բարձրացնելու մեծ ծրագիրին մաս կը կազմէ: Ոչ մէկ բան մեծ է, եթէ միայն ներկային օգտին կը ծառայէ: Այն գործերուն մէջ որ կ'ապրին, որ գործօն ոյժեր են գործողին ձեռնթափ ըլլալէն ետքը իսկ, չկայ մէկը որ միայն վաղուան համար կատարուած ըլլար:

ՅՈՐՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ՕՐՀԱՍՏԱԿԱՆԻՆ ԽՆԴԻՐՔԸ

Արթուրն պահէ զիս, մայր, մահի ջուրն մ'երկար
Ունիմ առջեւս արդէն: Այս կարճ ժամերուն
Կ'ուզեմ քու դէմքդ վայել անոյշ, դալկահար,
Կարօտս առնել տաք սէրերէս երազուն:

Արթուրն պահէ զիս, մայր, կ'ուզեմ որ երգես
Այն հին երգեր գողտրը, գորոնք շատ անգամ
Կ'երգէիր ինձ լալով երբ հայրս այս կեանքէս
Թողնով զընաց, թէեւ ըսեր էր «Կու գամ»:

Արթուրն պահէ զիս, մայր, կ'ուզեմ վերգիւնին
Պատուհանէն դիտել խաղերն մանկական,
Որ սուրբ, անմեղ հին օրերուս զիս տանին
— Անուշ օրեր — որոնք այնքան շուտ անցան:

Արթուրն պահէ զիս, մայր, խնդրեմ, իմ վերջին
Հոգեւորքի շունչս աղօթքով վերջանայ,
Եւ որ տեսնեմ քեզ է մահ անցող կեանքին
Արթուրն ԱՅՐՈՒՆՆԵՐԸ զիմաւորեմ մահն հակայ:

Գոնեա

ԱԿԻՆԻՆԵՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԻՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿՆԵՐԸ

Հանգանակն է Քրիստոնէական էական ճշմարտութիւններու համառոտութիւնը: Հանգանակի գործածութիւնը գրեթէ Քրիստոնէութեան չափ հին է: Դործ. Ը. 37-ի մէջ նկարագրուած է թէ եթովպացի ներքինին կը դաւանի նախ իր հաւատքը, և այնուհետեւ կը մկրտուի: Ներքինին կ'ըսէ «Կը հաւատամ թէ Յիսուս Քրիստոս Որդի Աստուծոյ է»: Սոյն մասը թէեւ կը պակսի ամենահին ձեռագիրներու մէջ, բայց կրկին իբրեւ հին և պատմական ծանօթութիւն մը կը հաստատէ թէ Մկրտութենէ առաջ կը պահանջուէր հաւատքի դաւանութիւն: Քրիստոսի Եկեղեցիին նախկին յառաջագիմութեան և պայքարներուն մէջ հերձուածողական վարդապետութիւններու դէմ հաւատքի հանգանակներ շարադրուեցան՝ որոնք կը խտացընեն Քրիստոնէութեան ճշմարիտ վարդապետութիւնները, զորս կը սորվէին Քրիստոնէութեան նախկին դարերու մէջ չափահաս երեխաներ և այնուհետեւ կը մկրտուէին: Հանգանակները Սբ. Գիրքին հաւատքին վրայ բան մը չեն աւելցնիր, այլ կը պարզեն Սբ. Գիրքին հաւատքը, և կը զգուշացնեն Քրիստոնէաները ժամանակի ընթացքին մէջ Քրիստոսի Եկեղեցիին մէջ կեցած մոլորութիւններու դէմ: Քրիստոսի Եկեղեցիին գլխաւոր հանգանակներն են

Ա. Առաքելական հանգանակը. — «Կը հաւատամ ամենակալ Հօր Աստուծոյ, երկնի և երկրի Արարիչին, և Անոր Միածին Որդիին, մեր Տէրոջ Յիսուսի Քրիստոսի, որ յղացաւ Սբ. Հոգիէն, ծնաւ

Մարիամ կոյսէն, չարչարուեցաւ Պոնտացի Պիղատոսի օրով, խաչուեցաւ, մեռաւ և թաղուեցաւ, դէփոք իջաւ, և երրորդ օրը յարութիւն առաւ մեռելներէն, երկինք համբարձաւ և նստաւ ամենակալ Հօր Աստուծոյ աջ կողմը, ուսկից պիտի դայ դատել կենդանիները և մեռածները: Կը հաւատամ Սբ. Հոգիին, Կաթողիկէ սուրբ Եկեղեցիին, սուրբերուն հաղորդութեան, մեղքերու թողութեան, մարմինի յարութեան և յաւիտենական կեանքի: Ամէն»:

Սոյն պարզ և հակիրճ հանգանակը կը բաժնուի չորս մասերու: Առաջին մասը կը հաստատէ կենդանի Աստուծոյ գոյութիւնը, որ ստեղծած է աիեղերքը և միեւնոյն ատեն մարդուն Հայրն է: Երկրորդ մասը կը ներկայացնէ Յիսուսու Քրիստոսը իբրեւ մեր Տէրը և իբրեւ «Աստուծոյ Միածին Որդին», Քրիստոսի մարդեղութիւնը, չարչարանքը և մահը, Անոր յարութիւնը, համբարձումը կամ ներկայ փառքը Հօր Աստուծոյ աջ կողմը, և Անոր գալուստը իբրեւ դատաւոր: Երրորդ մասը պարզօրէն կը ներկայացնէ Սբ. Հոգիին, Իսկ չորրորդ մասը կը հաստատէ Եկեղեցիին գոյութիւնը, Անոր սրբութիւնը, վասն զի կեղերոնացած է Աստուծոյ մէջ, Կաթողիկէութիւնը՝ վասն զի բովանդակ մարդկութեան միակ տունն է, և Եկեղեցին ունի չորս մեծ առանձնաշնորհումներ, ձիութիւն, մեղքերու թողութիւն, Յարուութեան իրողութիւնը և յաւիտենական կեանքի ստուգութիւնը: Առաջին երեք մասերուն մէջ գրեթէ բոլոր Քրիստոնէայ Եկեղեցիներ համաձայն են, սակայն կը տարբերին չորրորդ մասին մէջ: Սոյն հանգանակին «*Եթի*» խօսքը ասացուածը չի գտնուիր Նիկիական հանգանակին մէջ: Սոյն ասացուածը առնուած է Ա. Պետ. Գ. 49-էն, որուն մէջ ըսուած է, «Որով բանտի մէջ եղած հոգիներուն ալ գնաց և քարոզեց», և հաւանօրէն նաեւ Սաղ. ԺԶ. 10-էն, որուն մէջ ըսուած է, «Ոչ թողցես զանձն իմ ի դէփոս», թէեւ Հայ Եկեղեցիին հայրերէն թէոգորոս Մոպուսեսացի Սաղմոսին սոյն համարը Իսրայէլի համար կը մեկնէ, և չհամարիր զայն Քրիստոսի համար նախագուշակութիւն մը: Սոյն հանգանակը ամէնէն հինն է, և կը գտնուի անոր էական մասը Բ. դարուն վերջերը Երանոսի և Տերտուղիանոսի գրութիւններուն մէջ: Գ. դարուն մէջ Ռուփինոս և Օգոստինոս կը ներկայացնեն զայն, բայց տակաւին չունի ներկայ ձևը: Ներկայ կատարելութիւնը ստացած է Ը. դարուն մէջ, եւ այսպէս սոյն հանգանակը դարերու ընթացքին մէջ կ'աճի, կը փոխուի ժամանակի պէտքին համաձայն, և կը ստանայ իր վերջնական ձևը: Բ. Նիկիական հանգանակը. — «Կը հաւատանք միակ ամենակալ Հօր Աստուծոյ, երկնի և երկրի և բո-

լոր տեսանելի ու անտեսանելի բաներու Արարիչին, և միակ Տէր Յիսուսի Քրիստոսի, Աստուծոյ Միածին Որդիին, որ ծնած է Հօր Աստուծոմէն, այսինքն՝ Հօրը էութենէն, Աստուած՝ Աստուծոմէ, Լոյսը՝ Լոյսէն, ճշմարիտ Աստուածը՝ ճշմարիտ Աստուծոմէ, ծնունդ և ո՛չ արարած. նոյն ինքն Հօրը բնութենէն, որով երկնի և երկրի մէջ գտնուած ամէն տեսանելի և անտեսանելի բան եղաւ, որ մեր մարդկային սեռին և մեր փրկութեան համար իջաւ երկինքէն, մարմնացաւ, մարդացաւ, ծնաւ կատարելապէս Մարիամ սուրբ կոյսէն Սբ. Հոգիով, որով առաւ մարմին, հոգի և միտք և ամէն բան որ մարդուն մէջ է ճշմարտապէս և ո՛չ կարծիքովի չարչարուեցաւ, խաչուեցաւ, թաղուեցաւ և երրորդ օրը յարութիւն առաւ, երկինք հաճարձաւ նոյն մարմինով և նստաւ Հօր աջ կողմը. պիտի դայ նոյն մարմինով և Հօրը փառքով կենդանիները և մեռածները դատելու համար, որուն թաղաւորութիւնը չունի վախճանի Կը հաւատանք անեղ և կատարեալ Սբ. Հոգիին, որ Հօրմէն և Որդիէն կը բղխի, որ խօսեցաւ օրէնքի, մարգարէներու և աւետարաններու մէջ, որ իջաւ Յորդանանի մէջ, քարոզեց առաքելային և բնակեցաւ սուրբերու մէջ, Կը հաւատանք միակ ընդհանրական և առաքելական Եկեղեցիին, մէկ մկրտութեան, ապաշխարութեան, մեղքերու քաւութեան և թողութեան, մեռելներու յարութեան, հոգիներու և մարմիններու յաւիտենական դատաստանին, երկնի թաղաւորութեան և յաւիտենական կեանքի Ամէն» Սոյն հանդանակը Առաքելական Հանդանակէն աւելի մեծ չափով կարեւորութիւն կու տայ Քրիստոսի Աստուածութեան և Սբ. Հոգիին գործին» Դ. Դարուն մէջ, Կոստանդիանոսի դարձէն վերջ, ծագեցաւ Արիոսական մոլորութիւնը, և ուրիշ մոլորութիւններ, որոնց դէմ զուգարուեցաւ ընդհանրական ժողով մը Նիկիոյ մէջ, 325ին, ուր կազմուեցաւ այն հանդանակը, որուն մէջ Քրիստոս ներկայացուած է իրեն Հօրը բնութենէն, հակառակ Արիոսական մոլորութեան» Սոյն հանդանակը կը վերջանար «Կը հաւատանք Սբ. Հոգիին» խօսքով, մնացած մասը կազմուեցաւ յետոյ Կ. պոլսոյ ընդհանրական ժողովին մէջ 381ին, և ներկայ ձեւը ստացաւ Քաղկեդոնի ժողովին մէջ 451ին, Հռոմէական Եկեղեցին Սբ. Հոգիին բղխումին համար «Եւ Որդիէն» բացատրութիւնը աւելցուց Թուրքոյի ժողովին մէջ 589ին» Յոյն Եկեղեցին մինչեւ Թ. դար ընդունեց այդ բացատրութիւնը, բայց յետոյ հակառակեցաւ, և այդ հակառակութիւնը բաժանում և վեճ յառաջ բերաւ Հռոմէական և Յոյն Եկեղեցիներու միջեւ. Հայ Եկեղեցին ալ նախ կ'ընդունէր «Եւ Որդիէն» բացատրութիւնը,

նը, թէեւ առանց գործածելու իր հանգանակին մէջ, սակայն յետոյ Յոյն Եկեղեցիին հետեւելով այսօր կը մերժէ յիշեալ բացատրութիւնը:

Գ. Արեւելեան հանգանակը. — «Ով որ կ'ուզէ՝ պիտի փրկուի. ամէն բանէ առաջ կարեւոր է որ ան դաւանի Կաթողիկէ հաւատքը, զոր չպահողը անշուշտ պիտի կորսուի յաւիտենապէս: Եւ Կաթողիկէ հաւատքը այս է, Կը պաշտենք մէկ Աստուած երրորդութեան մէջ, և երրորդութիւն՝ միութեան մէջ, առանց շփոթելու Անձերը, առանց բաժնելու Եւթիւնը: Վասն զի կայ մէկ անձ Հօրը, ուրիշ մը Որդիին և ուրիշ մը Սբ. Հոգիին մէջ: Սակայն Հօրը, Որդիին և Սբ. Հոգիին Աստուածութիւնը մէկ է, փառքը՝ հաւասար, մեծափառութիւնը՝ յաւիտենակից, ինչպէս որ է Հայրը, նոյնպէս է Որդին և նոյնպէս է Սբ. Հոգին: Հայրը անստեղծ, Որդին անստեղծ և Սբ. Հոգին անստեղծ: Հայրը անսահման, Որդին անսահման և Սբ. Հոգին անսահման: Հայրը յաւիտենական, Որդին յաւիտենական, և Սբ. Հոգին յաւիտենական, և սակայն ո՛չ երեք յաւիտենականներ, այլ մէկ յաւիտենական: Ինչպէս նաեւ կան ո՛չ երեք անսահմաններ, ոչ ալ երեք անստեղծներ, այլ մէկ անստեղծ և մէկ անսահման: Այսպէս Հայրը Ամենակալ է, Որդին՝ Ամենակալ, և Սբ. Հոգին՝ Ամենակալ, և սակայն ո՛չ երեք Ամենակալներ, այլ մէկ Ամենակալ: Նոյնպէս Հայրը Աստուած է, Որդին Աստուած, և Սբ. Հոգին Աստուած, և սակայն երեք Աստուածներ չկան, այլ մէկ Աստուած: Այսպէս Հայրը Տէր է, Որդին՝ Տէր, և Սբ. Հոգին Տէր, և սակայն ո՛չ երեք Տէրեր, այլ մէկ Տէր: Վասն զի ինչպէս Քրիստոնէական ճշմարտութենէն ստիպուած ենք ճանչնալ թէ իւրաքանչիւր Անձ ինքնին Աստուած է և Տէր, այնպէս Կաթողիկէ կրօնքէն արդելուած է ըսել թէ կան երեք Աստուածներ կամ երեք Տէրեր: Հայրը ո՛չ մէկէ եւրած է, ո՛չ ստեղծուած և ո՛չ ծնած: Որդին միայն Հօրմէն է, ոչ եւրած է և ո՛չ ստեղծուած, այլ ծնած: Սբ. Հոգին Հօրմէն և Որդիէն է, ո՛չ եւրած է և ո՛չ ստեղծուած, ոչ ալ ծնած, այլ բղխած: Այսպէս կայ մէկ Հայր, ո՛չ երեք Հայրեր: մէկ Որդի, ո՛չ երեք Որդիներ: մէկ Ս. Հոգի, և ո՛չ երեք Ս. Հոգիներ: Եւ այս երրորդութեան մէջ ո՛չ մին առաջ է, կամ մէկը միւսէն ետեւ. ո՛չ մին մեծ է կամ միւսէն պզտիկ, այլ ամբողջ երեք Անձերը միասին յաւիտենական են և հաւասարակից: Այնպէս որ ամէն բանի մէջ, ինչպէս առաջ ըսուած է, Միութիւնը երրորդութեան մէջ, և երրորդութիւնը Միութեան մէջ պարտ է երկրպագել: Ուստի ան

որ կ'ուզէ փրկուիլ, պարտի այսպէս խորհիլ եր-
րորդութեան վրայ: Դարձեալ, յաւիտենական
փրկութեան համար կարեւոր է որ ան հաւատայ
նաեւ ճշմարտացէս մեր Տէրոջ Յիսուսի Քրիստո-
սի մարդեղութեան: Վասն զի ուղիղ հաւատքն է
որ մենք հաւատանք և դաւանինք թէ մեր Տէր
Յիսուս Քրիստոսը, Աստուծոյ Որդին, է Աստուած
և մարդ: Աստուած՝ Հօրը էութենէն, ծնած ի յա-
ւիտենից. և մարդ՝ մօրը էութենէն, ծնած աշ-
խարհի մէջ. կատարեալ Աստուած և կատարեալ
մարդ, բանական հոգիէ և մարդկային մարմինէ
կազմուած. հաւատար Հօրը՝ իր Աստուածութեան
կողմէն, և ստորադաս Հօրմէն՝ իր մարդկութեան
կողմէն: Որ թէեւ Աստուած է և մարդ, և սա-
կայն Ան երկու չէ, այլ մէկ Քրիստոս. մէկ՝ ո՛չ
թէ փոխարկելով Աստուածութիւնը մարմինի, այլ
առնելով մարդկութիւնը Աստուծոյ մէջ. մէկ միայն՝
ո՛չ թէ շփոթութեամբ էութեան, այլ միութեամբ
Անձի: Վասն զի ինչպէս բանական հոգին և մար-
մինը մէկ մարդ կը կազմեն, այնպէս Աստուած և
մարդ՝ մէկ Քրիստոս, որ չարչարուեցաւ մեր վեր-
կութեան համար, դժուար իշաւ, հերոսօր օրը յա-
րութիւն առաւ մեռելներէն, Երկինք համարձաւ,
նստաւ Հօրը, Ամենակալ Աստուծոյ, աջ կողմը,
ուսկից պիտի դայ դատելու համար կենդանիները
և մեռածները: Անոր եկած ատենը բոլոր մարդեր
յարութիւն պիտի առնեն իրենց մարմիններով, և
իրենց գործերուն համար հաշիւ պիտի տան: Եւ
անոնք որ բարիք գործած են՝ պիտի երթան յաւի-
տենական կեանքի մէջ, և անոնք որ չարիք գոր-
ծած են՝ յաւիտենական կրակի մէջ: Այս է Կա-
թոլիկէ հաւատքը, որուն առանց հաւատարմօ-
րէն հաւատալու մէկը չի կրնար փրկուիլ: Սոյն
հանգանակը, Նիկիական Հանգանակին պէս, հա-
կառակ է Սաբելականութեան՝ որ կը շփոթէր Աս-
տուածութեան Անձերը, և Արիոսականութեան՝
որ կը բաժնէր Աստուածութեան էութիւնը, և
կը պարզէ բացայայտօրէն Սբ. Գրական վարդապե-
տութիւնը Երրորդութեան վարդապետութեան
նկատմամբ, թէ մէկ էութիւն կայ Աստուածու-
թեան մէջ, և երեք Անձեր: Քրիստոսի Անձին
խորհուրդը կը պարզէ հակառակ Ապոլինարի,
Նեստորի և Եւտիքէոսի: Սոյն հանգանակին հեղի-
նակը և անոր պատմութեան կարեւոր մասերը
տակաւին անձանօթ են: Հին աւանդութեան մը
համաձայն, որ չունի պատմական հիմ մը, Աթա-
նաս սոյն հանգանակը կը ներկայացնէ Հռոմէա-
կան Եկեղեցիին, երբ կը փախչի հոն Արևելքի
մէջ իր գէմ յարուցուած հալածանքներէն: Սոյն
հանգանակը սակայն Աթանասի հեղինակութիւնը
չէ, Ենթադրութիւններ եղած են Ե. դարուն մէջ

ապրող Իլարիոսէն մինչեւ Թ. դար Մեծն Կարո-
լոսի ժամանակը սոյն հանգանակին հեղինակին
մասին: Բնագիրը Լատիներէն է, յետոյ թարգման-
ուած է Յունարէնի, հետեւաբար սոյն հանգանա-
կը Լատին Եկեղեցիին մէջ, Սլոնիոյ և Ֆրանսայի
մէջ, ծագում առած է Արիոսական մոլորութեան
դէմ մղուած պայքարին ատեն: Սոյն հանգանակին
առաջին մասին մէջ Օղոստինոսի դրութիւններուն,
մասնաւորապէս անոր «Երրորդութեան Վրայ» գրու-
թեան ազդեցութիւնը կը նշմարուի, իսկ երկրորդ
մասին մէջ՝ 451ին Քաղկեդոնի ժողովին Քրիստո-
սի երկու բնութեան նկատմամբ տուած որոշումը:
Թուեցոյի երեք ժողովներուն կանոններուն մէջ,
որոնք դումաբուեցան 389, 633 և 638 թուա-
կաններուն, սոյն հանգանակին կարեւոր մասը կը
գտնուի: Վէնանտիոս Ֆորդուէատոս 570ին ա-
տենները գրեց մեկնութիւն մը սոյն հանգանակին
վրայ: Հաւանօրէն սկզբնական մասին վրայ այլ և
այլ ժամանակներու մէջ աստիճանաբար յաւելում-
ներ եղած են, ինչպէս Զ. դարուն մէջ «Եւ Որ-
դին» բացատրութիւնը, և ուրիշ բացատրութիւն-
ներ Է. և Ը. դարերուն մէջ մինչեւ Թ. դարը:
Հռոմէական Եկեղեցին Թ. դարուն մէջ սկսաւ
գործածել սոյն հանգանակը եկեղեցիներու մէջ,
և մինչեւ այսօր կը գործածուի նոյն եկեղեցիին
մէջ: Անձուկ իմաստով մը Հանգանակ չէ կարելի
կոչիլ զայս, քանի որ կը կրէ մեկնական ձեւ և
խրատական մասեր, այլ մասնաւոր «Հաւատքի
կանոն»: Հանգանակ անունը սրուած է անոր Ժ.Բ.
դարուն մէջ առաջին անգամ: Նախապէս կը կոչ-
ուէր Հասարկ, Բարոյ, և ընդհանրապէս ծանօթ է
իբր Սաղմոս մը «Ո՛վ որ Կոչէ» վերնագիրով:

Կարին

Կ. ՅՈՎՀԱՆ Յ. ՍՐԵՍԵՆԱՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

(Շար. Կաթ. Եւսեփ և Վերջ)

1848ի յեղափոխութիւնը հինցած քաղաքական
հաստատութեանց դէմ շարժում մըն էր, և մա-
սամբ գործաւորական պայքարի հետեւանք: Ռեա-
լիստի յաջողութիւնը շարժուն յեղափոխութեան
յոյսերն ի դերեւ հանեց: Յաջորդ տարիները ճար-
տարարութեամբ բարդաւածման չըջան մը եղան, և
դրամատիքութիւնը աւելի ու աւելի զարգացաւ:
Ժամանակը այլ եւս աննպաստ էր գործաւորական
շարժման դադարի տարածումին: 1852ին դոր-
ծաւորական միջազգային կազմակերպութիւնը
ցրուեցաւ: Շատերն այն կարծիքէն էին թէ այս
շարժումը այլ ևս մեռած էր:

Սակայն, 1849ի Լեւոպոլիսի յաղթանակը վերջ-
նական չէր: 1859ին քաղաքական նոր շարժումներ
երեւան եկան Եւրոպայի զանազան երկրներու

մէջ : Ընկերային հարցը շարունակ քաղաքականին հետ զուգընթացաբար կ'ընթանայ : Լասալի և Մարքսի սկսած գործը մեռած չէր :

Գործաւորական միջազգային ընկերակցութիւնը վերակազմուեցաւ Լոնտոնի մէջ 1862ին, միջազգային ցուցահանդէսին առանձն : Ֆրանսայէն դացած պատգամաւորութիւն մը առիթ ունեցաւ չփման մէջ մտնելու Անգլիացի և այլ ազգի գործաւորներու հետ : Այս այցելութիւնը փոխադարձ եղաւ յաջորդ տարին : 1864ին գործաւորական մեծ ժողով մը տեղի ունեցաւ Լոնտոն՝ Սէյնթ Մարթինի ժողովասրահին մէջ : Փրոֆ. Պիսլի կը նախագահէր և Քարլ Մարքս ներկայ կը գտնուէր : Մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուեցաւ նոր ընկերակցութեան ծրագիրն ու կանոնադրը մշակելու համար : Թանձնախումբը կազմուած էր յիսուն անդամներէ, որոնց կէսը Անգլիացիներ էին, իսկ միւս կէսը զանազան ազգութեանց ներկայացուցիչներ : Այս առաջին ժողովին մէջ երեք ոսկի հաւաքուեցաւ, և այս անշան դումարը պիտի ծառայէր այն հսկայ շարժումին, որ կոչուած էր աշխարհը ցնցելու :

Երագրին վերջնական պատրաստողն եղաւ Քարլ Մարքս : Թառաջաբանն յստակ լուսաբանում մըն էր միջազգային ընկերակցութեան : Գործաւորին հպատակութիւնը գործատիրոջ՝ կը համարուի գերութիւն ամէն կերպով, ընկերային թշուառութիւն, մտաւոր անկում և քաղաքական ստրկութիւն : Գործաւորին ազատութիւնը զլիսաւոր նպատակն է, որուն պէտք է ստորադասել բոլոր ուրիշ քաղաքական շարժումներ : Եւ այս նպատակը տեղային կամ ազգային հարց մը չէ, այլ ընկերային հարց մը, որուն լուծման համար բոլոր քաղաքակիրթ ազգերն իրենց ձիւերը միացնելու են :

Այս սկզբունքով կը կազմուէր գործաւորական Միջազգային Ընկերակցութիւնը. «Բոլոր այն ընկերութիւններ ու անհատներ, որոնք կը միանան, պէտք է որ ընդունին ճշմարտութիւն, արդարութիւն և բարոյականութիւն որպէս պայման իրենց փոխադարձ յարաբերութեանց, առանց խտրութեան գոյնի, հաւատքի և ազգութեան : Ո՛չ մի պարտականութիւն առանց իրաւունքի, և ո՛չ մի իրաւունք առանց պարտականութեան » :

Ընդհանուր խորհուրդ մը ընտրուեցաւ որ միայն կեդրոն պիտի ունենար Լոնտոնի մէջ : Նախագահ, գանձապահ և ընդհանուր քարտուղարը Անգլիացիներէն ընտրուեցան, իսկ միւս բոլոր ազգութիւնները խորհուրդին մէջ ունէին ներկայացուցիչ՝ թղթակից-քարտուղար մը : Ընդհանուր խորհրդի պարտականութիւնն էր ամէն տարի ընդհանուր պատգամաւորական ժողով հրաւիրել, և խիստ հակակշիռ մը ունենալ ընկերութեան գոր-

ծառնութեանց վրայ, թէեւ տեղական ընկերութիւնները ազատ ինքնաւարութիւն մը ունէին իրենց տեղական հարցերուն վրայ, Իւրաքանչիւր ազգութիւն պարտ էր ունենալ իր կեդրոնական յանձնախումբը, սակայն ամէն մի ընկերութիւն ազատ էր ուղղակի յարաբերութիւն մշակելու ընդհանուր խորհրդին հետ :

Միջազգային ընկերակցութեան առաջին ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ Ժընէվի մէջ 1866ին վաթսուն պատգամաւորներու ներկայութեամբ : Մարքսի պատրաստած ծրագիրն ու կանոնադրը նոյնութեամբ ընդունուեցան : Ժողովին որոշումներէն ամէնէն կարեւորներն էին գործի ժամերը ութի վերածել և մասնաւոր խնամք տանիլ գործաւորներու մտաւոր և գործնական կրթութեան, այնպէս որ զանոնք բարձրացնեն միջին և բարձր դասակարգերէն վեր, և կառավարութիւնը առնելով դրամատէրներու և կալուածատէրներու ձեռքէն տան գործաւորներուն :

Ֆրանսացի պատգամաւորները առաջարկեցին ընկերակցութեան մէջ չընդունիլ մտաւոր աշխատաւորները, առարկելով թէ անոնցմէ ոմանք պատուհաս դարձած էին ընկերութեան : Այս առաջարկը մերժուեցաւ, որովհետեւ հակառակ պարագային ընկերակցական շարժումը պիտի կորսնցնէր իր ամէնէն փայլուն գործիչները :

Երկրորդ պատգամաւորական ժողովը գումարուեցաւ Լոզանի մէջ 1867ին, և որոշեց թէ պէտք է որ հաղորդակցութեան ու փոխադրութեան բոլոր միջոցները պետական գտնան, որպէս զի կարելի ըլլայ ջնջել բոլոր խոշոր մենաշնորհները, որոնք գործաւորները հպատակութեան մէջ պահելու միջոց դարձած են : Ժողովը մասնաւոր հրահանգ տուաւ քաջակերելու գործակցական ընկերութիւնները :

Երրորդ ընդհանուր ժողովին, որ տեղի ունեցաւ Պրուսիի մէջ 1868ին, 98 պատգամաւորներ եկած էին Անգլիայէն, Ֆրանսայէն, Գերմանիայէն, Պելճիկայէն, Իտալիայէն, Սպանիայէն և Չեխո-ցերիայէն : Որոշուեցաւ որ բոլոր հանքերը, անտառները և հողը, ինչպէս և հաղորդակցութեան ու փոխադրութեան բոլոր միջոցները, ռամկավարական պետութեանց ձեռքն անցնին, և ապա յանձնուին գործաւորական ընկերութիւններու : Գործակցական ընկերութեամբ մեքենաներու սեփականատիրութիւնն ալ հետզհետէ գործաւորներուն պէտք է փոխանցուէր : Գործաւորութիւնը, գործաւորական կրթութեան մասին որոշումներ տալէ յետոյ մասնաւոր կերպով ծանրացան այն սկզբունքին վրայ թէ գործաւորը պէտք է որ իր ամբողջ արտադրութեան տէր դառնայ և ժխտէ դրամատիրոջ բո-

լոր չահերը, ինչ ձևի տակ ալ՝ ըլլան անոնք : Ի նկատի ունենալով թէ Ֆրանսայի ու Գերմանիոյ մէջ պատերազմի վախերը կային, ժողովը որոշեց դէմ կանգնիլ պատերազմին, զայն համարելով մարդասպանութիւն, և հրահանգ տուաւ պատերազմի պարագային գործադուլ յայտարարել բոլոր երկիրներու մէջ :

1870ին ընդհանուր պատգամաւորական ժողովը որոշուած էր գումարել Փարիզի մէջ, երբ Ֆրանքո-Գերմանական պատերազմը սկսաւ : Պատերազմը թէեւ արգելք հանդիսացաւ ժողովի կայացման, սակայն առիթ տուաւ ընկերակցութեան գաղափարները աշխարհի առջև դնելու : Գերմանացի և Ֆրանսացի գործաւորները, ինչպէս և Լոնտոնի ընդհանուր խորհուրդը, խստորէն բողոքեցին պատերազմի չարիքին դէմ : Կարգ մը Գերմանացի գործաւորներ Ալզաս-Լոռէնի գրաւման դէմ բողոքելուն համար կատաւարութենէն հալածուեցան : Անշուշտ քաջալերական է որ գործաւորները խաղաղութեան պաշտպաններ կը հանդիսանային :

Բարիզի Կոնֆերանսի ծագումն ու անկումը միջազգայինին դործը ըլլալէ հետո և, սակայն Կոնֆերանսը պատճառ մը դարձաւ միջազգային ընկերակցութեան անկման : Անգղիացի գործաւորական միութիւնները իրենց ուշադրութիւնը կեդրոնացուցին իրենց երկրի գործաւորական վիճակին բարձրացման վրայ, իսկ Գերմանացի գործաւորները պառակտած էին իրենց մէջ, զուրկ նւթականէ և հալածուած օստիկանութենէ :

Միջազգայինին թշնամիները բուն իսկ իր շարքերուն մէջ էին : 1872ի ընդհանուր ժողովին Լահէի մէջ Պագուենին և իր հետեւորդ անիլխանականները վախճուեցան Մարքսի և իր կուսակիցներուն կողմէն, և ընդհանուր խորհրդի կեդրոնը փոխադրուեցաւ Նիւ Եորք :

Այնուհետեւ միջազգայինը ընկաւ, Նիւ Եորքի Խորհուրդը մէկ տարուան գոյութիւն միայն ունեցաւ, և իր միակ գործն եղաւ յաջորդ տարին 1873ին ժընէվի ընդհանուր ժողովը հրաւիրել և ցրուել վերջնականապէս : Այդ թուականէն պառակտումներ ու բաժանումներ կը շարունակուէին : Կան ծայրայեղականներ, անիլխանականներ, որոնք ներկայ ընկերային կարգուսարգը ոյժով աւերելուն ու քանդելուն կը հաւատան, կան ումանք որոնք բարեշրջականներ են, իսկ Մարքսի հետեւորդները կը հաւատան թէ կան երկիրներ, օրինակ Անգղիա ու Ամերիկա, ուր խաղաղ միջոցներով կարելի է բարենորոգում առաջ բերել, մինչ ուրիշ երկիրներու մէջ յեղափոխական ոյժ անհրաժեշտ է : Մարքս կուրի ոյժը տնտեսական արտադրութիւն կը նկատէր :

Հիմա միջազգային ընդհանուր խորհուրդը գոյութիւն չունի, թէեւ պարբերաբար համակարծիք ընկերակարականներու ընդհանուր ժողովներ տեղի կ'ունենան : Միջազգային շարժումը դնահատութեան արժանի է, որովհետեւ կանգնած է աղքատի, ճնշուածի ու հալածուածի շահերուն համար : Միայն մեր յոյսը թող կառչի այն հաւատքին թէ այս ռամկավարական շարժումը իր մտաւոր մակարդակին բարձրացումով իր գործելակերպէն պիտի վաճէ արիւնոտ յեղափոխական չարիքը և յեղափոխութեան անունով գործուած ոճիրները, ու ապաւինած խաղաղ ու խորհրդարանական մեթոտներով՝ պիտի բերէ այս աշխարհի վրայ այն արքայութիւնը, զոր եղբայրութեան մեծ Վարդապետը քարոզեց :

ՅԱՎ. ՅԱՆՈՐԵԱՆ

Ա. ՋԱՏԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Կեանքը ո՛րքան տարբեր երեւոյթ մը պիտի ունենար այսօրու ընդհանրացումներէն, եթէ ազատամտութեան ճշմարիտ ոգին քիչ մը աւելի ընդարձակ տեղ գրուած ըլլար ընկերութեան բոլոր խաւերուն մէջ : Այն ատեն ժողովուրդին մէջ գոյութիւն պիտի չունենային յուզում ու վրդովում : Ընկերութիւնները դերձ պիտի մնային պառակտող վէճերէ և կազմակերպութիւններ իրենց մէջ պիտի չունենային կարգ ու կանոն խանդարող ազմկալից կոիւնքեր : Այն ատեն ընտանեկան յարկեր իրապէս օրրանն ու խորանը պիտի ըլլային յաւէտ անխառն սիրոյ և երանաւէտ կեանքի : Քաղաքական արդի խոսքայոյց տաղանապները, որ արդիւնքներն են այլատարր ժողովուրդները միջնորդող ատելութեան, թշնամաբի և թիւր ըմբռնումներու և կրօնասէրի ու հակակրօնի հակամարտ բախումներու, եթէ ոչ բոլորովին, գէթ չափով մը պիտի նուազէին, մեղմանային, եթէ մարդիկ քիչ մը աւելի ազատամտութիւն ցոյց տային իրերը կշռելու և վճիռներ արձակելու իրենց տնտեսութեան ու անմտած յաւակնութիւններուն մէջ :

Բայց ի՞նչ է ազատամտութիւն :

Սովորութիւններն ընդունել ազատամտութիւն չէ : Ընտանիքը նուիրական է, այդ յարկին տակ ամէն ինչ սուրբ ու սրբազան է : Կողովուրդ դարեր իրենց նուիրագործող մէկ անջնջելի դրոշմն են դրած տան ճակատը : Հոն բարքերը կարծուածէն աւելի մաքուր են և յարաբերութիւնները սուրբ ու սիրալիք : Եւ տան սեմին ներս անձեռնմխելի կալուած մը կայ, պատիւն է ան : անպատկառ շարժում մը, անհամապատասխան գործ մը, ընթացք մը կընայ ամբողջ բոյնը քակել ու աւերել : Հոս ազատամտը ազատ չէ իր կամքին հետեւելու, հակա-

ռակ պարագային կրնայ շատ հեռուները նետուիլ մարդկութենէն ալ անդին :

Բարեկամական յարաբերութեանց մէջ կը գրտնուին սովորութիւններ որոնք սիրտերն ու սէրերը պնդող և ամրապնդող կապեր են : Առանց այդ թելերուն՝ բարեկամութիւնը չուտ կը վերջանայ և սիրտերը չուտ կը պաղլին սիրոյ հուրէն : Արդ, անոնք որ կը փորձեն սուր քսել ատոնց և կը փորձեն խզել այդ կապերը՝ չղթակապ առանձնացնելու խնդրէն տարբեր արարածներ չեն ըստ իս, վասն զի անոնք բարեկամութեան կեանքը մաշող ու մահացնող ցեցեր են և չիտակ չըլլար որ ատոնց փտախտովը հրապարակը վարակի :

Ժողովուրդն ունի իր սովորութիւնները որոնք պահապան հրեշտակներ են եղած դարաւոր գոյութեան մը : Այդ սովորոյթները կու գան անցեալ մեծութեանց ու փառքերու պատմութիւնը կը հեզեն մեզի . զանոնք հեզնելն ոճիր մըն է : Անոնցմէ ոմանք ջիղ ու ծուծ են դարձած , զանոնք ատել ու մկրատել անսրտութիւն է :

Միշտ նորը և ամէն բանի նորը սիրել ու որդեգրել ազատամտութիւն չէ : Ապրելու և յարաբերելու նորաձեւութիւնները , մտածելու եղանակին և դադափարներու դարավերջիկ նորութիւնները նշանաբան եղած ըլլալ կը թուին կարգ մը մարդերու որոնք ազատամտութեան մարմաջն ու մղձաւանջն ունենալ կը ցուցնեն . սակայն համբախներ չէն ասոնք որ լուռ ու լուրջ դատողութենէ զուրկ կը հետեւին ամէն նորութեանց առանց բոպէ մը իսկ տալու չըջանալաց մտածումի : Ու արդեօք քանի՞ քանիներ ողջակիզուած իրենց այս դաւանանքին ալէկոծ և փրփրայոյզ կեանքին տուայտանքովը կը տառապին ամէն աղնիւ ու մեղմ առաքինութիւններով սնանկացած հոգիներու նման : Ով նորաձեւութեանց սիրահար չլմորոն հոգիներ, կանգ առէք անգամ մը և այդչափ շուտ մի հանէք հէն ձեր ձեռքէն , հինը՝ որ փորձուածն է , հինը՝ որ ապահովն է աւելի քան ամէն նորը :

Հաւատքի ու կրօնքի ընդդէմ եղած օտնձգութիւնը ազատամտութիւն չէ : Ով ազատամիտ , չէ , այդչափ արագ մի քալեր , մի դաշիր ատոր , սուրբ է : Ինչ սոսկալի է մարդկային սրտին էն խորունկ զգացումներուն հետ խաղալ : Հաւատք ու կրօն մարդկային կեանքին չափ հին ու նոր են . բնական աւելի նուրբ են , շուտ կ'եղծանին , բայց փուշէն աւելի սուր են , շուտ կը ծակեն անդրոյ ձեռքերը , Հեզնողը կը հեզնեն , կատակ չեն վերցնել . կեանք են համակ , սակայն մահառիթ թոյն կը թափեն անոնց վրայ որ անպատկառ են և անուշադիր վերաբերում կ'ունենան իրենց հանդէպ :

Ներկայիս նոր հոսանք մը սկսած է մեր ժողովուրդին մէջ , համեմատութիւն մը սկսած է ունենալ թիւը այն մարդերուն , որոնք լախտ ի ձեռին կ'ուզեն առաջին հարուածով տապալել ու մահացնել ազգային դարաւոր գոյութեան պատճառ հաւատքի ու կրօնքի ջերմ ջատագովները , կ'ուզեն հարուած մը տալ կրօնքին և հարուած մըն ալ եկեղեցիին , կը փորձեն քանդել անոր սեղանն ու խորանը և թեւատել աջն ու խաչը : Անոնք կը մոռնան իրենց անցեալը և չեն ուզեր խորհիլ իրենց ապագան . կը մոռնան իրենց կեանքին էութիւնն ու թէութիւնը , կը մոռնան կեանքն ու մահը և վերջապէս յաւիտենականն ու յաւիտենականութիւնը : Գանդել անցեալին մէջ մահափրութեան և տաւոր սպանալիքներու ընդդէմ մեր միակ ապագատանը և ըլլալ ազատամիտ , ինչ ծիծաղելի հեղնութիւն և ինչ հակասութիւն :

Արդ , ինչ է ազատամտութեան ոգին :

Մեր մէջ յոռի ունակութիւն մը սնուցուած է . զիտելու և դատելու մէջ մեր փութկոտութիւնն է այդ : Ինչ կը զիտենք և վերջնական անխախտելի վճիռներ կ'արձակենք . ընկերութիւնն իր մէկ երկու անդամներէն կը չափենք , ժողովուրդն իր մէկ երկու անհամներէն . կրօնը կրօնականին կեանքովն ու կանգունովը կը չափենք և տա կա՛մ նախատինք , լուտանք ու լորձուցնք և կա՛մ դրուատիք : Ազատամտութեան ոգին կ'սպասէ , քիչ մը դանդաղ կը քալէ , կը սողոսկի , շատ կը դիտէ , երկար կը դիտէ և կամաց ու քիչ կը դատէ : Հետեւաբար , չենք ներք անոնց որ քանի մը զեղծարար անհատներու արատներովը կ'ուզեն ճանչալ կազմակերպութիւն մը , կամ , կազմակերպեալ հաստատութիւն մը և պիտի չներենք անոնց որ իրենց փութկոտ ու տհաս դատողութեամբ հրապարակ կը նետուին մէկը ջախջախելու և միւսը կանգնելու , մէկը անարգելու և միւսը փառաւորելու համար :

Ազատամտութեան ոգին իրողութեանց առջեւ հարկաւոր անաչառ և անկեղծ ոգին է որ մեր մէջ շատ տեղ չունի : Սիրելիի մը խօսքերը մեր ճակատին կը կապենք իբր զարդ , և չսիրուածի մը մարդարիտները մեր ոտքերուն տակ կ'առնենք . դադափարակիցի մը խորհուրդները խռնի կ'ըլլան , ա՛յնչափ անոյշ կը բուրեն , սակայն օտարին գոհար խոհերը քու կ'ըլլան , ա՛յնչափ անարժէք կը թուին մեզի . առաջինին բոլոր գործերուն ետեւ կը տեսնենք ամէն բարի շարժառիթ , բայց վերջինին ամէն գործերուն ետեւ կը գտնենք ամէն գձուձ և ստորին շարժառիթներ : Ու այս պատճառով ընկերութեան մէջ ինչքան վէճեր , ինչքան ատելութիւն և ինչքան վէրքեր յառաջ կու գան : Ազատամտութեան

թեան ոգին սակայն աննախապաշար է, ան դաս ու դասակարգ չճանչնար և խտիր չդներ իրողութեանց միջև:

Ազատամտութեան ոգին ճշմարտութեան ոգին է: Ան ես ու եսականութիւն չունի, իրը՝ ճշմարտութիւնն է, անոր համար ստեղծուած է և անոր կը վազէ: Իրը չփնտռեր, փառքը կու սայ արժանաւորին և արժանիքը ճշմարտին, անսփոփ չէ անս:

Մեր կեանքը նոր կեանք, նոր ոյժ, նոր թափ և նոր պսակ մը կ'առնէ միայն այն առնէ, երբ այս ոգիէն ունենանք: Ո՞վ պիտի չուզէր ունենալ անկից: Ե. Գոլէճ, Նոյ. 16

ՅԻՍՅԵՆ

ՅԱԻԻ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

Հայուն սգալի գրիչը ծով ծով ցաւերու սեւ մեղանին մէջ թախտուած է: Երեմիաներ պէտք են այս նահատակ աղբին վշտերն ու տարտերը եղբւրեղեղու և ողբալու համար, նամանաւանդ Հայաստանի դժբախտ Հայութեան անհուն, անվերջ ցաւերը: Համբաւական բռնակալ և Հայահալած կառավարութիւնը Հայը հասցուց նիւթապէս մեռելական մի ողբալի վիճակի և ան, աւաճ, կարօտ մնաց չորաբեկ հացի՝ անօթի չմեռնելու համար և կտոր մը քուրջի՝ իր մերկութիւնը ծածկելու համար... Իրաց այս փսուր բերուծով դաւառի Հայութիւնը յակամայս ստիպուեցաւ, աւաճ, ձեռք երկընցնել ուրիշին, օգնութիւն սպասել Եւրոպայէն և Ամերիկայէն: Բայց դուրսէն եկած նպաստներն ու օգնութիւնները չկրցան բարեօքել Հայուն նիւթապէս անկեալ վիճակը, հազիւ դայն ազատեցին սովի ու մահուան ճիրաններէն: Իսկ գալով Սահմանադրութեան, ան իրական դարման չհասցուց այդ ցաւալի դրութեան և մանաւանդ դաւառի հողադործ ժողովուրդը մնաց կարօտ լծկան անասունի, կարօտ սերմի, կարօտ օգնութեան: Զիւնը իր սպիտակ սաւանը սփռեց մեր դաշտերուն և տանիքներուն վրայ և չինական խեղճ տառապեալ Հայը ակռայ կը կճրցնէ ցուրտին ու բուքին դէմ, կը դողդոջայ ու անօթի կը տաղնապի: Ինչ խղճալի վիճակ. երեւակայեցէք որ խնուսի Հայութեան կէսէն աւելին հագուստի կարօտ է, նաեւ նպաստի՝ անօթի չմնալու համար: Երբ քիչ քիչ ճամբաները բոլորովին դոցուին, հաղորդակցութիւններ ու գործեր դադրին և եղած դողն պարէնները սպառին, անօթութիւնը իբր սեւ ուրուական պիտի ցցուի աղքատիկ յարկերու մէջ և ո՞րչափներ պատառ մը հացի ախը պիտի քաշեն: Արդեօք ե՞րբ և ի՞նչ միջոցով պիտի ազատի դաւառացի խեղճ Հայը հացի խնդիրէն և կարենայ դիւրութեամբ ձեռք

բերել իր ողբալիքը: Ան պատրաստ է գործել և պարկեշտութեամբ ձեռք բերել իր հացը, բայց գործ չկայ, օգնող չկայ: Սակայն առայժմ այս խստաշունչ ձմեռէն դուրս ելլելու համար հարկաւորներ կարօտ են նպաստի ու օգնութեան: Ի՞նչպէս պէտք է լեցուի անոնց կարօտութիւնը. ժամանակ է խորհելու և օգնութեան փութալու:

Անցեալ ձմեռ կարինի միսիոնարութիւնէն բաւական օգնութիւն հասաւ հացակարօտներուն և մենք բաժնեցինք դայն մեր պաշտօնակից եղբայրներուն ընկերակցութեամբ: Սակայն ներկայ կարօտութիւնը և մօտայուտ վտանգը կ'ստիպեն մեզ յանուն եղբայրսիրութեան կրկին դիմել բարեսէրներու և Աւետիքեւրի պատ. էջերու միջոցաւ հայրեկ անոնց գթութիւնը: Գիտենք, սիրելիներ, դեռ թաց են մեր արցունքները ցանկալի և դժբախտ կիլիկիոյ մէջ մեր անմեղ եղբայրներուն ու քոյրերուն թափուած արիւններուն համար: Հոն մնացող մեր արեւակիցները պէտք ունին բարոյական և նիւթական քաջակցութեան, անոնց օգնել ու նպաստել մեր Ս ր ւ ա ղ ա ն պ ա ր տ ք ն ըլլալու է: Սակայն հոս ալ խնուսի այս ցաւատանջ հողին վրայ կան թշուառ արեւակիցներ, որոնք պարզապէս զոհերն եղած են նախկին յոռի վարչութեան և որոնք արտասուալի աչքերով օգնութիւն կը հայցեն մերկ ու անօթի չմնալու համար:

Կրկինք կը փորձուինք հարցնել Արդեօք ե՞րբ պիտի ազատի դաւառացի դժբախտ Հայութիւնը հացի սոսկալի խնդիրէն և ի՞նչ դարմաններ ձեռք պիտի առնուին ներկայ սահմանադրական կառավարութեան կողմէն: ԱՐԵԱԿ Կ. ԹԻԻԹԻՆԵԱՆ

Խնուս, Նոյ. 27

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Ալըսլի օրինադին առթիւ Երեսփ. Ժողովի մէջ մղուած վիճաբանութեանց միջոցին Տքթ. Բիզաթէվֆիք, մականուանեալն «փիլիսոփայ», պատասխանելով իր մէկ ընկերոջ դիտողութեան թէ մենք Օսմանցիներս շատ գեղեցիկ օրինադներ ունինք, հետեւեալ մտացի պատասխանը տուաւ. «Հին բէժիմի առնեն ալ մենք շատ գեղեցիկ օրէնքներ ունենք, բայց անոնք թուղթի վրայ մնացին: չգործադրուեցան. եթէ նոր բէժիմի մէջ ալ մենք միայն օրէնքներ պիտի խմբադրենք մեռած տառ մնալու համար, հինն ու նորը իրարմէ չեն կրնար զանազանուիլ»: Այս խօսքերը ճշմարտ են ո՞չ միայն պետական այլ իւրաքանչիւր ազգի ներքին կեանքին համար: Մասնաւորապէս Օսմանեան Հայերու համար շատ ուշադրաւ են այս խօսքերը: Պետութիւնը երբեք արգարութեամբ չէ գործադրած իր ընտիր օրէնքներուն տրամադրութիւնները Հայերու նկատմամբ: Մենք իբրեւ Հայ անհատներ մեր եկեղեցական Սահմանադրութեան և ընկերական պարտականութեանց պա-

հանջները լիովին չենք գործադրած : Մեր հասարակական կեանքը ո՛ր կողմէն ալ զիտելու ըլլանք, կը հանդիպինք բերկրառիթ ըմբռնումներուն քով այնպիսի այլանդակ ու հիւանդոտ դադափարներու որոնց ծագումն ու գոյութիւնը միայն արուեստական կրնան ըլլալ : Առնենք այս անգամ Ս. Յակոբայ Որբանոցին խնդիրը : Երկու թերթեր բոլորովին հակոտնեայ տեսութիւններ կը ներկայացընեն այս խնդրին մէջ : Թերթ մը կը պնդէ թէ որբերը իրաւունք ունին իրենց ուսուցիչներու և վարչութեան դէմ ըմբոստանալու և կ'արգարացնէ անոնց իրենց դաստիարակներուն խօսքով ու գործով ըրած նախատինքը : Միւս թերթը կը ներբողէ ոստիկանական միջոցներով աշակերտներուն դրարոցէն հեռացուիլն, ու որբանոցին գոցուիլը ըմբոստ աշակերտներէ ազատուելուն միակ միջոցը կը համարի : Մեր միջավայրի պայմաններուն ծանօթ չէ՞ղոք զիտող մը անշուշտ այս երկու տեսակէտներուն ալ կուսակցական ծայրայեղութեանց արգիւնք ըլլալը կը հասկնայ : Այս երկու թերթերուն պայքարը դպրոցական կարգապահութեան շուրջ դառնալուն պատճառաւ հանրային մեծ կարեւորութիւն կ'ստանայ : Պէտք է մեր դպրոցականները կուսակցական պայքարներուն տեսական և գործնական միջամտութիւն ունենան թէ՛ ս'չ :

Տանեանի տարիներ առաջ Ռուսահայ դպրոցները կուսակցական կատաղի վէճերու դարձնուցին : Կուսակցականներ ընականաբար պիտի ձգտին մանուկ սերունդին ամբողջ դաստիարակութիւնը իրենց ձեռքն անցնել, իրենց ուղած ձեռով անոնց հոգին կաղմելու, իրենց գաղափարները անոնց ներշնչելու համար : Իրենց այս եռանդին մէջ կուսակցականք կը նախընտրեն այն ուսուցիչները, որոնք իրենց տեսութիւնները տարածելու յատկութիւններով ամէնէն աւելի օժտուած են : Այս ընթացքը այն հետեւանքը կ'ունենայ որ նոյն իսկ ուսուցչի հետաքրքրութիւնը փոխանակ ամբողջովին դպրոցին և իր աւանդելիք առարկաներուն վրայ կեդրոնանալու՝ ոչ-դպրոցական հարցերու կ'ուղղուի : Ասով երբեք չենք ուղեր ըսել թէ կուսակցականք պէտք չէ իբր ուսուցիչ գործէն մեր դպրոցներուն մէջ, Կուսակցականներուն մէջ ալ կարելի է շատ կարող ուսուցիչներ գտնել, որոնք դպրոցը անձկամիտ կուսակցական պայքարներու ասպարէզ չեն դարձներ և մանկավարժութեան պահանջներուն և սկզբունքներուն կատարելապէս տեղեակ կ'ըլլան :

Կուսակցութեանց դպրոցին տալիք ամէնէն մեծ վնասը, ինչպէս Ռուսահայք զայդ կատարելապէս դժացած են, լրագրական և հասարակական կեանքի մէջ տեղի ունեցող յաճախ անյոյս և անորակի պայտաբերը ուսման արժեքները ներմուծելն և հարապարհի աշակերտներէն շարունակ քաբողելով հոլանդեր Բոր-ձիլիեր պատրաստելն է : Սօցիալիզմի արմատական ըմբռնումներուն կատարելապէս համակիր ըլլալով հանդերձ մենք կատարելապէս վնասակար կը հա-

մարինք մեր դպրոցականներէն սօցիալիստներ պատրաստելը այն սլարդ պատճառով որ ամէն ուսուցչի կողմէ իբր նուիրական էութիւն մը պէտք է յարգուի եւրոպական աշակերտի անհատականութիւնը : Ուսուցիչը պարտաւոր է հոգալ աշակերտներու ներաշխի հոգեկան զարգացման և բնաւորութեան կրթութեան համար, ապագային և անոնց թողովորէ կուսակցութեան մը համոզմամբ յարկը : Ոճագործութիւն մըն է պարզապէս կուսակցական միակողմանի ուղղութեան վերածել անոնց իւր մացական, զգացման և կամեցողութեան կարողութիւնները : Կուսակցական աշակերտներ «իրենցմէ» չեղող ուսուցիչներու նկատմամբ պատկառանքի և յարգանքի ամէն զգացումէ հրաժարելով նոյն իսկ անոնց աւանդած առարկաները չեն սորվիր : Այս պարագան բնականաբար ամէնէն աւելի վարքի և երկարաժամանակ տեսակէտով աշակերտներուն կը վնասէ և բոլորովին կը խանգարէ դպրոցական հոլանդեր և հոլանդեր ընթացքը : Ահա այս տեսակէտներով դատաւարտելի են որբանոցի աշակերտները գրգռողները, ուսուցիչներ ձեռնուր աստիճանին մէջ հոլանդեր և ներշնչողները : Եթէ դպրոցէն արծաթակուրով այդ տղաք նիւթական թշուառութեան մատնուեցան, իրենց ներշնչուած մոլեռանդութեան զինով ալ զրկուեցան բաներու ամէն կողմերը մտածելու կարողութենէն և դարձան որոշ չափով մարդամեքենաներ :

Գանք այժմ երկրորդ ծայրայեղութեան, ոստիկանութեան միջոցով աշակերտներու դպրոցէն վնասուելուն : Մենք կ'ընդունինք որ կրնան պարագաներ ներկայանալ, մասաւանդ զիչրօթիկ ծայրայեղութեան մէջ երբ վարչութիւնը կ'սպառնէ բոլոր կրթական ու բարոյական միջոցները ըմբոստ աշակերտներ դպրոցէն հեռացնելու համար և ստիպուած կ'ըլլայ զիմել կոպիտ ոյժի օգնութեան : Բայց այս վիճակը կ'ստեղծուի սովորաբար դպրոցական վարչութեան ակտիւարութենէն և ժամանակին կրթական, կարգապահական անհրաժեշտ միջոցներու անտես առնուելէն : Դպրոց և ոստիկանութիւն հակոտնեայ մարմիններ են : Դպրոցի մէջ հոգեկան և բարոյական ոյժը պէտք է իշխէ, և ուր այս ոյժերը կ'իշխեն՝ հոն ընդ ոյժի պէտք չի մնար : Հարկաւ դպրոցին վարչութիւնն ալ ուսուցիչ ձեռող աշակերտներու կրթութեան համար պատասխանատու է : Վարչութիւնը պէտք է նկատի առնէր նաև որ որբերն ամէնքն ալ հաւասարապէս պատասխանատու չէին կրնար համարուել և անոնց պարագուրները կրնար ոչ-ոստիկանական միջոցներով հետզհետէ դպրոցէն հեռացնել : Ոստիկանութեան դպրոցի չէնքէն ներս մտնելը արդէն վարչութեան և տեսչութեան դատաւարտութիւնն է : Ահա երկու ծայրայեղութեանց ալ սխալները : Դպրոցը, հոգեկան ծննդեան այս նուիրական վայրը, պէտք է կուսակցական ամէն տեսակ պայքարներէ բարձր մնայ և անոր չէնքէն պէտք է բարոյական և հոգեկան հեղինակութիւն ունեցող անձեր ներս մտնեն և ոչ թէ ոստիկաններ :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ — Բ ՆՍՏԱՇԵՐՁԱՆ

Ժ.Զ. Նիսի (Դեկ. 18). Ատեանը բացուեցաւ ժամը 6.15ին: Նախ դիւանական թուղթեր կարդացուեցան: Պատերազմական յանձնաժողովին իրականացաւ Վարչապետական գիրքը, որով կ'առաջարկուի վաշտերու «գոյ աղասի»ի աստիճանը ջնջել: Վարչապետական ուրիշ գիրքը կը ծանուցանէր թէ Հոճա Էօմէր Ֆէվզի (Պրուսա) Շէյխ իւր Հարէմ անուանուած է 6,000 դահ. ամսաթուղթով: Ելեւմտական յանձնաժողովին իրականացաւ Շէյխ իւր Խալամութեան մէկ գիրքը, որով վարկ մը կը խնդրուէր նորահաստատ պաշտօնեաներու թոշակին համար: Ներքին գործերու նախարարութիւնը գրով մը կը պատասխանէր իրեն ուղղուած հարցման մը թէ հրոսախմբերու հալածման օրէնքը դեռ պատրաստ չէ ժողովին մատուցուելու համար, վասն զի Պետական Խորհրդին յղուած է բարեփոխման համար: Կալուածական տուրքի օրինադրին փութացման պէտքը յիշեցուցուեցաւ: «Ինթիսապ»ի տուրքին վերաբերեալ հարցման մը ելեւմտական նախարարը պատասխանեց թէ այդ տուրքը ամէն տեղ պիտի ջնջուի 1326էն սկսեալ: Ոսկեղջիւրի շոգեմուտային սպասարկութեան արգահատելի վիճակը Հանրագումար գործերու նախարարութեան ուղարկութեան յանձնուեցաւ: Ապա ելեւմտական նախարարը հրաւիրուեցաւ պատասխանել օրուան հարցապնդումին թէ ինչո՞ւ դադրեցաւ ալքոլի օրէնքին գործադրութիւնը: Նախարարը յայտարարեց թէ երկու դժուարութիւն կայ գործադիր իշխանութեան առջեւ: Մին գիտական է, միւսը դաշնագրական: Ալքոլի օրէնքը կ'արգելէ մուտքը խաղողէ չինուած ամէն ալքոլի: Սակայն քիմիագէտներ կ'ըսեն թէ, երբ ալքոլը զտուած է, կարելի չէ ստուգել թէ ինչէ՞ չինուած է: Այս մէկ դժուարութիւն: 1861ի առեւտրական դաշնագրերէն օտար ամէն տեսակ ապրանք կրնայ թուրքիա ներածուիլ բացի ծխախոտէ, վառօղէ, աղէ, եւն: Այդ դաշնագրերէն պայմանաժամը լրացած է, բայց գործադրութիւնը կը շարունակուի բռնապետական րէփրմին անգործութեան և անճարակութեան բերմամբ: Եթէ ներածումներու դէմ արգելք յարուցուի, տնտեսական պատերազմ մը կրնայ ծագիլ փոխադարձութեան սկզբունքով: Ուստի խոհեմութիւն համարուեցաւ օրէնքին գործադրութիւնը դադրեցնել: Յուսալի է սակայն որ դաշնա-

գիրները բարեփոխուին սահմանադրական վարչութեան օրով: Օրէնքն ալ պիտի բարեփոխուի և դարձեալ ժողովին պիտի ներկայացուի վաւերացման համար: Այս բացատրութիւնը բաւական ոգեւորեց ժողովը, որ ցարդ թոյլ և անտարբեր կ'երևէր: Թէ ինչո՞ւ նախապէս չէին նշմարուած այդ դժուարութիւնները՝ բաւական զօրաւոր դիտողութիւններու առիթ տուաւ: Վիճաբանութիւնը դադարէն ետեւ ալ յառաջ տարուեցաւ և փակուեցաւ սա բանաձեւով թէ բացատրութիւնը բաւական կը համարուի, պայմանով որ ալքոլի օրէնքը բարեփոխուելէ ետեւ ժողովին իրականացման համար: Արտաքին գործերու նախարարը պէտք զգաց վիճաբանութեան միջոցին յիշեցնելու թէ տէրութիւնները այս օրէնքին ընդդիմանալով նպատակ չունին կառավարութեան առջեւ դժուարութիւն յարուցանելու, այլ պարզապէս իրենց շահերը կը հետապնդեն: Ապա վերստին յուզուեցաւ վերակազմութիւններու քննիչ յանձնաժողովին խնդիրը և 34ի դէմ 85 քուէով ընդունուեցաւ փութով յանձնաժողովին տեսութիւնը թէ ինք արտօնուելու է ուղղակի տէրերուն վերադարձնել անկարելորդ դատուած աղերսագիրները՝ առանց զանոնք ընդհ. ժողովին բերելու: Նիստը փակուեցաւ ժամը 11ին:

Ժ.Զ. Նիսի (Դեկ. 20). Ատեանը բացուեցաւ ժամը 6.30ին: Օրակարգ չկար և ժամանակը ամբողջովին տրուեցաւ հին ու նոր գրաւոր առաջարկներու, որոնց ամէնէն ոգեւորիչներն էին Մաքրիքէօյի վառօղարանին հաշուական անլուր գեղծումները պարզողը և էնկիւրիի թիֆթիկի այծերուն արտածումը արգելելու, նաև երեսփոխաններէն ժամանակաւ կառավարական պաշտօն վարողները վերակազմութեան բովէն անցնելու անհրաժեշտութիւնը ցոյց տուողները: Առաջին վրայ վիճաբանութիւնը փակուեցաւ՝ խնդիրը յառաջիկայ երկուշաբթի օրուան օրակարգն անցնելու որոշմամբ: Երկրորդը օրինագիծերու յանձնաժողովին յղուեցաւ, իսկ երրորդը վերջապէս մերժուեցաւ: Մնացեալներէն մին տասներորդի տուրքի կանոնագրին փութացումը կը պահանջէր: Որոշուեցաւ այդ մասին ելեւմտական նախարարութեան գրել: Ուրիշ մը հիւանդանոցներու բարեկարգումը կը պահանջէր: Յղուեցաւ առողջապահական յանձնաժողովին: Ուրիշ մը վագֆի եկամուտներուն զանձման և յանձանձման օրինադրին փութացումը կը պահանջէր: Որոշուեցաւ գրել Բ. Դրան, որու յանձնուած էր խնդիրը անցեալ տարւոյ ջանին: Դադար հռչակելու պահուն (ժամը 8.30ին) նախագահը ծանոց թէ յաջորդ նիստը տեղի պիտի ունենայ Պայրամի յաջորդ երկուշաբթի

օրը և կարողաց օրակարգն ալ : Յետոյ սակայն (ժամը 10ին) պարտաւորեցաւ վերադառնալ նիստ դուստարել : ստիպողաբար ի նկատ առնելու համար Բ. Դրան ստիպողական մէկ հեռագիրը , որով կարենոր կը դատուէր որ Պաղտատի կուսակալ և Զ զօրաբանակի հրամանատար Ա. Ֆէրիզ Նազըմ փաշա Կ. պոլսէ Պաղտատ հասնի իր օգնականին հետ որ դեռ պիտի որոշուի : Բաւական վիճաքանութենէ ետեւ 20ի դէմ 89 քուէով ընդունուեցաւ ժողովին ներկայուած օրինագիծ մը , որով Պաղտատի կուսակալութեան օգնականի պաշտօնը տարւոյս սկիզբէն կը վերահաստատուի 6,000 դահ. ամսաթշաւով և անցած երեք ամսականները կը մուծուին 1325ի ելև մտացոյցին մէջ , 36 երեսփոխան չմասնակցեցան քուէարկութեան : Եւ նիստը փակուեցաւ ժամը 10.45ին :

Մայրաքաղաք. Կիրակի Զարին անուան տօնախմբութեան առիթով զոհաբանական պաշտօն կատարուեցաւ Բերայի Ռուս դեսպանատան մատրան մէջ : Դիշերուն համար պատրաստուած մեծ հանդէսը , որու հարիւրաւորներ հրաւիրուած էին , տեղի չունեցաւ Միխայիլ Նիքոլայեւիչ մեծ դքսին մահադոյժին պատճառով որ ցերեկը հասաւ : — Շաբաթ Իւսկիւտարի կողմը , իսկ երկուշաբթի Մասլազի կողմը , ռազմափորձ կատարուեցաւ մայրաքաղաքը գրաւելու նպատակով : Յարձակող և պաշտպանող ոյժերը հաւասար էին : Ռազմափորձը տեւեց մինչեւ ժամը 11 և Ծոն տէր Կոլց փաշա գոհ մնաց : — Հանրօգուտ գործերու նախարարը երկաթուղիի և հանրօգուտ գործերու ուսումնասիրութիւններու և զննութիւններու նպատակով երկուշաբթի էփրնէ , Տէտէաղաճ , Սէլանիկ , Մանասթըր , եւն. ուղեւորեցաւ մասնագէտներու ընկերակցութեամբ : Երեքշաբթի ալ Ելեւմտական նախարարը Հիւսէյին Ճահիտի հետ Պուքրէշ ուղեւորեցաւ , ուրկէ պիտի անցնի Պելկրատ և Սոֆիա , յետոյ Սէլանիկի մէջ իր պաշտօնակցին պիտի միանայ : — Հինգշաբթի Տուֆապաղէի պալատան մէջ կատարուեցաւ Պայրամի փառաւոր հանդէսը : Կայսրը այդ առիթով շնորհաւորական հեռագիրներ ստացաւ Եւրոպական վեհապետներէն : — Մաքսային հասոյթը ցարդ նախատեսուածէն 500,000 ոսկի աւելի արտադրած է : — Զեռնհաս իշխանութեան հրամանով քանի մը անձեր ձերբակալուեցան Միտհաթ փաշայի սպանութեան մեղսակից ըլլալու ամբաստանութեամբ : — Միջադպային իրաւարարութեան խորհրդարանական մարմին մը կազմուեցաւ վերջապէս , Հիմնադիրներն են այն երեսփոխանները , որոնք անցեալ Յուլիսին Փա-

րիզ և Լոնտոն ուղեւորեցան : — Եւրազի մէջ նոր զրամարկդ մը գանուեցաւ 24 կտոր թանկահին գոհարեղէն պարունակող : — Կայսրը հրամայեց ծախել Եւրազի մէջ գանուած թագ մը և Զըրչըրի հրդեհէն այրած մզկիթին ու դպրոցին վերաշինութեան յատկացնել զրամը :

Նահանգներ. Իւսկիւպէ կը հեռագրուի թէ 3 հրոսակ քաղաքին մէջ և մէկ ալ Դալգանտէլէնի մէջ կախաղան հանուած են : Մահու պատիժի այս դործադրութիւնը մեծ տպաւորութիւն ըրած է ժողովուրդին վրայ : — Դահիթէ կը հեռագրուի թէ Թուրքահիլին պատերազմի Օսմ. բանակին ընդհ. հրամանատար Էտէմ փաշա յանկարծամահ եղած է , մարմինը մեծ հանդէսով կայարան տարուած է քաղաքային , զինուորական և կրօնական իշխանութիւններու և խուռն բազմութեան ներկայութեամբ : Թնդանօթի 30 հարուածներ արձակուած են : Մարմինը Պոլիս կ'ապասուի և պատրաստութիւն տեսնուած է այսօր թաղելու համար Էյուպի մէջ : — Ատենէ մը ի վեր երկրաշարժի ցընցումներ կը պատահին Սըվադի և Էրզրումի նահանգներուն մէջ : Աղէտէ մը կը վախցուի , վասն զի այս նահանգները Վեսուվէ Ճափոն գացող հրաբլիւսային գիծին վրայ կը գտնուին : — Որոշուեցաւ Եէմէնի մէջ 3 ամիս պաշարման վիճակ հրատարակել : — Մէքքէ Բ. Դուռ կը հեռագրուի թէ Խաիվը Ճիտտէ հասած և զինուորական ջոկատի մը ընկերակցութիւնով ճամբայ ելած է դէպի Մէքքէ : Անոր կ'ընկերանան իր ընտանիքը և բաւական թիւով Եգիպտացի փաշաներ և շէյխեր : — Սէլանիկի պատժական դատարանին առջեւ սկսաւ դատուիլ կեղծ իշխան Շահապէտտին , որ անցեալները Սէլանիկ երթալով Սըլանտիս Բալաս օթէլին մէջ զեղխ կեանք մը վարել սկսած էր : — Մանասթըրի մէջ սպանուեցաւ Պուլկար վարժարաններու քննիչ Յովան Վանուիլի զինք ճաշի հրաւիրող մասվաճառի մը առն մէջ , ուր Տէմիր Հիսարէ եկող կրօնակիցներ ալ կային : Ոստիկանութիւնը կը հետապնդէ ոճրագործները : — Պաղտատի երեսելիները բազմաստորագիր հեռագիր մը զրկած են Բ. Դուռ և կը գանդատին Տիգրիս և Եփրատ դետերուն վրայ նաւարկելու արտօնութեան Անգղ. Լինչ ընկերութեան տրուելուն համար : — Կարինէ կը հեռագրուի թէ Խաիլ Զաւուշ դիւղին մէջ ծագած հիւանդութիւնը հետախույզ , այլ կեղծմաշկ և կարմրախոտ , որմէ 15 մահ և 30 վարակուածներ կան : — Սէլանիկէ Պուլկար թերթերու կը գրուի թէ հրոսակային օրէնքին դործադրութեան առիթով Եէնիթէ 55 Պուլկար վտարուած են , 22ը կին և 25ը անչափահաս տղաք : Տեղւոյն ժողովուրդին 20 օր միջոց տրուած է իրենց քով գտնուած զէնքերը կառավարութեան յանձնելու համար :

Ա. Լեւոն. Ժող. Հինգշաբթի Վսեմ. ազգապետ Յա- կոբ Էֆ. Պայաճեան գործակատարին հետ կայս. պալատ դնաց Պայրամի շնորհաւորութեան հա- մար — Վեր. Ահարոն Շիրաճեան, որ ժա- մանակէ մը ի վեր մայրաքաղաքս կը գտնուէր, անց- եալ շաբթու դէպի Մարաշ ուղևորեցաւ : — Վեր. Գրիգորեան և Վեր. Տէմիրճեան որ Տարտանէլ գացած էին քանի մը օրուան համար՝ չորեքշաբթի վերադարձան : — Աֆիոն Գարահիսարէ կը գրուի թէ Դեկ. 13ին տեղւոյն հովիւ Վեր. Երանեանի ծննդեան տարեդարձը տօնուած է պատշաճապէս : Ամերիկեան նորակառոյց վարժարանին ուսանող- ներուն թիւը 138ի հասած է, որու 68ը մանչ, 52ը աղջիկ և մնացեալը մանկապարտէզի սանիկ- ներ : Տեսուչն է Տր. Բամպուրեան, պաշտօնէ ու- թիւնը վեց անգամ ունի, իսկ հոգաբարձութիւնը՝ հինգ : — Երիզայէ կը գրուի թէ տեղւոյն եկեղեցին երեք նիստէ ետեւ միաձայնութեամբ որոշած է մկրտել եկեղեցւոյ անդամ չեղողներու զաւակները : Երէջը խուռն բազմութեան ներկայութեամբ մկր- տած է 7-8 տարեկան 3 աղայ և մէկուկէս տարե- կան 2 երախայ : Նոյն թղթակիցը կը ծանուցանէ թէ անուխ և վառելանիւթեր արտաստվոր կերպով սղած են, բարեբախտաբար օղը մեղմ է և ձմեռը դեռ չէ սկսած : — Շերամաբոյժ Յակոբիկ Էֆ. Գոն- տայեան, նպաստի միջազգային յանձնաժողովին հրաւերին պատասխանելով, իր շրջանակին մէջ 137 տուփ շերամի հոճատ հաւաքած և յանձնած է յանձ- նաժողովին իբրեւ առաջին նպաստ, որ շնորհա- կաւութեամբ ընդունուեցաւ և անմիջապէս Բէսապ ղրկուեցաւ :

Հայ Ժող. Կրօնից Տեսուչ Պէհա պէյ երկուշաբ- թի գիշեր Գատըքէօյ երթալով Դատական նա- խարարին անունով տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պատրիարք Հօր հետ : — Երուսաղէմի նորընտիր Պատր. Տեղապահը պատուիրակ Պարզեւ Էֆ. Փա- փաղեանի հետ այցելեց Վարչապետին, Ներքին գործերու և Դատական նախարարներուն և Կրօ- նից Տեսուչ Պէհա պէյի և երեքշաբթի Ստիվիյէ շոգենաւով մեկնեցաւ իր պաշտօնավայրը Օսմ. Պանքայի անօրինութիւնը վիճակագրական դիւա- նի պաշտօնեայ Տիրան Էֆ. Մարտիկեանն արտօնեց ընկերանալ պատուիրակ Պարզեւ Էֆ. Փափաղեանի : — Սուլթանը 25 ոսկի նուիրեց Դպրոցասէր Տիկ- նանց կողմէ Ատանայի որբերուն ի նպաստ տրուե- լիք ներկայացումին համար : — Որբախնամ մարմինը նորէն դիմում ըրած է Պատրիարք Հօր, որպէս զի երկրորդ կողմը ուղղուի ամբողջ հասարակու- թեան, քանի որ արդիւնք մը յառաջ չեկաւ առա- ջին կոչէն : — Ըստ Մշակի, Պոլսոյ Ամերիկեան

դեսպանը հեռագիրով դիմում ըրած է Ամերիկայի Կարմիր խաչի ընկերութեան՝ Կիլիկեան կոտորա- ծի պատճառով սովի մատնուած 60,000ի չափ Հայ կիներու և երեխաներու խնդճ վիճակին համար : Ուրիշ ակնաւոր Ամերիկացի մը եւս անմիջական օգնութեան պէտքը շեշտած է : — Պատրիարքա- նի 1910ի ելեւմտացոյցը կը պատրաստուի Տնտես. խորհուրդին կողմէ, ներկայ տարուան համար են- թադրուած 800 ոսկիի բացը գոցուած է և ինտ- յոլութիւն իսկ եղած է : Աղդ. տուրքի գումարը 1,000 ոսկի եղած է : — Հանքերու և անտառնե- րու նախարարութիւնը Պատրիարքարանէ ըստ օ- րինի երաշխաւորութեան գիր պահանջեց Հալապ- լի և Պրուսայի երկրագործական վարժարանները ընդունուած 14 Հայ աշակերտներուն համար : — Եֆնիզիւղի աւագերէց Տ. Բարսեղ քահանայ Կարմ- րուկեան վախճանեցաւ : — Ուսումն. խորհուրդը, Աղդ. որբանոցի խնդրոյն մէջ Վարչութեան կող- մէ իրեն տրուած լիազօրութեան վրայ պնդելով, Որբանոցի խնամակալութեան կը պահանջէ փա- կել զայն և ցաւ կը յայտնէ որ Փոխանորդ Հայր Սուրբը առանց իր կամ փոխանորդի մը ներկա- յութեան ոստիկան ղրկեց հոն : Բաղաք. Ժողովը Որբանոցի խնդրոյն վրայ խօսակցութեան և Պահի Էֆէնիքիւններուն տեղեկութիւնները լսելով որոշեց չորեքշաբթի իրիկուն գումարելի նիստին հրա- լերել Ուսումն. խորհուրդը, Հիւանդանոցի Հոգա- բարձութիւնը և Որբանոցի խնամակալութիւնը հաւաքական խորհրդակցութիւն մը ընելու համար : — Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ Փոխանորդ Հօր նախագահութիւնով երկուշաբթի տեղի ունեցաւ 1907ի, 1908ի և 1909ի շրջանաւարտներու վկա- յականներուն թաշխումի հանդէսը : — Կիրակի օր Իւսկիւտարի մէջ երեք ազգային երեսփոխանի ընտրութեան ձեռնարկուեցաւ : Եւ ընտրուեցաւ Բարսեղ Էֆ. Աւետիսեան, իսկ համեմատականի մնացին Յովհ. Էֆ. Չայեան և Յակոբ Էֆ. Մինաս- եան : — Կաթուիկ Հայոց Պատր. Տեղապահ Գո- յունեան Գերապայծառ և Պաղտատի նորընտիր կուսակալ Նազըմ փաշա տեսակցեցան Վարչապե- տին և Ներքին գործերու նախարարին հետ : — Երկուշաբթի Գիշեր. գումարեցաւ Հայ Կաթուիկ- ներու երեւելեաց ժողովը Պատրիարքարանի մէջ նախագահութիւնով Գոյունեան եպիսկոպոսի Ներ- կայ էին 40 երեսփոխաններ, Բաւական վիճաքա- նութեանէ ետքը քուէներու մեծամասնութիւնով ընդունուեցաւ Մինէճեան Էֆ. ի բանաձեւը, որու համաձայն ընտրելիներու ցանկը պիտի չղրկուի կա- ռավարութեան : — Ատանայի ապահովագրութիւն- ներու հրապարակային մեծ դատավարութիւնը որ

այս շարաթ պիտի կատարուէր՝ յետաձգուեցաւ Յունիք. Յի երեքշաբթի օրուան, — Ատանայէ կը գրուի թէ Էէօքտէրէլեան էֆ.ի հետ աղատ արձակուող Ապտալ իմաօնըն օղլու Քէրիմ դարձեալ ձերբակալուած ու բանտարկուած է: — Ազգ. ծառայութի գործիչ ու երեսփոխան և պարկեշտ վաճառական Միհրան էֆ. Սէթեան երեքշաբթի մեռաւ իւր 70 տարեկան:

ԱՐՏԱՔԻՆ

Պէճէա. Լէոփոյտ Թագաւորին մարմինը մահուան օրուան երեկոյին Պրուսէի զոհակը փոխադրուեցաւ մեծ բազմութեան մը պատկառարկից յարգանքի արտայայտութիւններուն մէջտեղ: Խորհրդարանը ինչպէս սգոյ դադրեցուց իր նիստերը, և որոշեց չորեքշաբթի (Դեկ. 22) կատարել Թաղումը և հինգշաբթի վերստին գումարիլ ու լսել նոր դահակալին երգումը Սահմանադրութեան պահպանման համար: Եւրաթ օրուան հեռագրի մը համաձայն հաստատուած է թէ Թագաւորը եկեղեցական պատկով ամուսնացած էր Պարոնուհի Վոկանի հետ: Ազգիկը, իշխանուհի Լուիզ, կնքել տուաւ Պառոնուհիին ընկալարանը, վասն զի քաղաքական ամուսնութիւն տեղի ունեցած չէ: Պառոնուհիին բողոքեց, և Լէճէնի հաշտարար դատաւորը իրաւունք տուաւ անոր: Թագաւորին մէկ կտակը գանուեցաւ, որով ամբողջովին իր ժառանգորդներուն կը թողու ինչ որ ինք ժառանգած էր իր ծնողքէն: Այդ հարստութիւնն է 13 միլիոն ֆրանք և կտակը գրուած է 1907 Նոյ. 20ին: Թագաւորը իր մահէն քանի մը օր առաջ յաջողեցաւ հիմնել ճարտարութեամբական և առևտրական կալուածային ընկ. մը 12,400,000 ֆրանք գրամազլիով, որու մեծ մասը ինք տուաւ:

Իսթաթ. Վարչապետ Մ. Սոննինօ դահլէին արտաքին և ներքին աշխարհավարութիւնը պարզեց Երեսփ. Ժողովին ու Ծերակոյտին առջև: Այդ առիթով յայտարարեց թէ երբեք այժմու չափ վստահալից չէին եղած երկրին յարաբերութիւնները դաշնակից տէրութիւններու հետ, նաև թէ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի հետ սիրալիր համաձայնութեան վրայ աւելցած է խաղաղութեան նոր երաշխիք մը, Իտալիոյ մերձեցումը: Նախորդ վարչապետը ըսած է թէ թոյլ տալու է որ Սոննինօ գործի մէջ ցուցնէ ինքզինք: Կը կարծուի թէ երկար կեանք պիտի չունենայ նոր դահլիք: Երեսփ. Ժողովը աւարտեց իր վիճաբանութիւնը դահլէին յայտագրին վրայ և վաւերացուց առժամայ ելեւմտացոյցը:

Այլապէս. Անցեալ չորեքշաբթի Գերմանիոյ Բայիսթակը իր նիստերը դադրեցուց մինչև Յունի. 11: — Աւստրիա-Հունգարիոյ Երեսփ. Ժողովը անցեալ չաբթու արտասովոր երկարութեամբ նիստ մը

ունեցաւ, որ 86 ժամ տեւեց չորեքշաբթի սկսելով Ութէ մինչև տասնեք ժամ անընդհատ խօսողներ եղան: Օրակարգն էր ներքին կանոնադրի վերաքննութեան օրինագիծ մը, որ ամբողջովին ընդունուեցաւ և մէկ տարի պիտի գործադրուի: Նոր օրէնքին համաձայն նախագահը արտօնուած է զինք նախատող կամ իրեն անաստող երեսփոխանները վտարել մէկէ մինչև երեք նիստ: — Սերպիոյ Սըուիչինան 29ի դէմ 104 քուէով ընդունեցաւ 150 միլիոն ֆրանքի նոր փոխառութեան մը օրինագիծը: — Փեթրոպոլիէ կը հեռագրուի թէ Ռուսեպուլկար ելեւմտական բանակցութիւնները լաւ արդիւնք տուած են: — Սպանիոյ նախորդ վարչապետ Մ. Մալրա, որ իրաւարար կարգուած էր Օսմ. կառավարութեան և Արեւել. երկաթուղիներու ընկ.եան միջև ծագած վէճին, 80,000 ֆրանք ստացած է իր տուած վճռին համար: — Չարին մեծ հօրեղբայր Միխայիլ Նիքոլայեվիչ մեծ դուքսը կիրակի Քանի մէջ մեռաւ 77 տարեկան: Մարմինը յաճառով մը Եալթա պիտի փոխադրուի Տարտանէլի ճամբով: — Հոռմէ կը հեռագրուի թէ Մէնէլիք կայսրը շատ օրերէ ի վեր մնաւ է, բայց լուրը գաղտ կը պահուի Կայսրուհիին հրամանով: Կայսրուհին կը վարէ պետական գործերը: — Օգանաւորդ Պէրիօ, որ անցեալ չաբթու Փարիզ ուղևորեցաւ, Վիէնայի մէջ սաստիկ ցաւերու բռնուկով ստիպուեցաւ ապաքինարան մը մտնել: Ռէօնթկէնեան ճառագայթներու քննութեամբ ստուգուեցաւ թէ կողերը ճմլուած չեն, այլ փայծաղը միայն: — Կ. պոլսոյ մէջ Մարտի համար վարձուած 11 թուրք սպաները ընդունուած են Էմիր Մուլա Հաֆիզի կողմէ: Ասոնց վրայ մեծ յոյս դրած է Էմիրը և յարմար դատած է որ Թրքական համագլխատ կրեն անոնք: — Նիքարակուայի նախագահ Զէլայա խմբագրի մը ըսած է թէ ինք նախաձեռնարկ եղած չէ Ամերիկացիներուն սպանման և թէ պատրաստ է հրաժարիլ, բայց չուզեր յախուռն կերպով գործել անկարգութիւններու դուռ չբանալու համար: Մանակուայէ կը հեռագրուի թէ խորհրդարանը Զէլայայի տեղ նախագահ ընտրած է Արտաքին գործերու նախարարը, Մ. Նատրին: — Հակառակ պաշտօնական հերքումներու՝ օտար մամուլը կը յեղյեղէ թէ Ռուսեւափոխական յարաբերութիւնները ձգտեալ են: — Մ. Իզվոլսքի Պուլկար պատուիրակ Մ. Տիմիթովի հետ ստորագրեց Ապրիլի փոխառութեան Ռուսեպուլկար պայմանագիրը, Օսմ. դեսպան Թէրխան փաշայի հետ ալ նոյն փոխառութեան Ռուսեպուլկար փորձերը:

Պատգամաւոր անձնաւորներ Վարչ. Ս. Գ. ՅԱՐՈՒԹԻՆԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԵՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՐ ՊՅՈՒՆԱՆ

Ֆինանսներու եղբայր, Ամերիկացի խան

ՅԱՏՈՐ ԿԲ.
ԵՒԻ 52

ԼՐԱՐԱԺՆԻ
ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

1909
Դեկ. 27

Մայրաքաղաք. Վեհ. Սուլթանը Պայրամի առաջին օրը աղօթքի համար Թուհանէի Նուսրէթիյէ մզկիթը զնաց մեծ հանդէսով, իսկ երկրորդ օրը Սուլթան Պայազիտի մզկիթը: Պայրամի շնորհաւորութիւններու կայս. պալատան փառաւոր հանդէսէն Խոքը իր մանաւոր յարկին մէջ ընդունեցաւ Պարսիկ, Ռուս, Իտալական, Պուլկարական և Մոնթէնէկրեան զեպաններուն և այլ զեպանատուններու թարգմաններուն, Գերման զեպանուհիին և անոր աղջիկներուն, Անգղիական գործակատարին աիկնոջ և սեղանաւորական մեծ հաստատութիւններու անօրէններուն շնորհաւորութիւնները: Յունաց Պատրիարքը և Հրէից Խախտմապետը փախանորդ զրկած էին իրենց տեղ: — Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշայի ժառանգորդները 150,000 ոսկիի դատ մը բացին Ճէմիլէ Սուլթանուհիին դէմ: Առաջին դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ Պոլսոյ քաղաքային դատարանին առջեւ, բայց վճիռը որոշուեցաւ Պայրամի տունէն ետքը արձակել: — Թաւնի Մերակոյտին դէմ գրուած յօդուածի մը պատճառով անպայման դադարի դատապարտուեցաւ պատերազմական ատեանի վճռով, բայց ե՛նչ Թաւնի անուամբ սկսաւ հրատարակուիլ միւլենոյն խմբագրութեամբ:

Աւետ. Ժող. Թամըզի քարոզիչ Տիար Բ. Արբա-համեան կը գրէ թէ ցարդ յաջողած է 10 ոսկի հանգանակել տեղւոյն մատրան նորոգութեան համար, բայց դեռ 5—6 ոսկի կը կարօտի՝ գործը զլուծի հանել կարենալու համար զարնան: Ուստի կը դիմէ բարեփոխներու առատաձեռնութեան: — Վեր. Գ. Ապրահատեան Թալատէ կը գրէ Դեկ. 23 թուականով թէ մէկ երկու ամիսէ ի վեր մօտ չէ այդ դաշտը, և կը հաւատայ թէ Տէրը կ'օրհնէ իր աւետարանական աշխատութիւնները: Երեք շաբաթ մնացած է եողգատ, 8 օր Ինճիրլի, 2 օր Սաթթը, 5 օր Էյլէնճէ, և առատ պատեհութիւն ունեցած է քարոզելու Լուս. և Աւետ. բաղմաթիւ ունկնդիրներու: Ապա անցած է Ինճիրլի և Թալատ:

Հայ Ժող. Խառն ժողովը ուրբաթ գումարեցաւ և Պատրիարք Հօր հրաժարականի խնդրին նկատմամբ իր կողմէ Ազգ. Ժողովի տեղակաբեր կարգեց Խորովեան Հմայեակ է ֆ.ն. Ապա Ազգ. Որբանոցի ծանուցեալ դայթակոթութեան վերաբերեալ այլեւայլ քննութիւններու ելքին վրայ խորհրդակցելէ ետեւ որոշեց (1) Որբանոցը պահել, (2) դասատուները անարգող և ծեծող աշակերտները (հինգ վեց հոգի) արտաքսել, (3) բարձրագոյն

կարգի ուսանողները կեղբոնականի և ուրիշ վարժարաններու մէջ գետեղել, (4) ամբողջ պաշտօնէութիւնը ճամբել և (5) հիմնական բարեկարգութեան համար առաջին առիթով Գարակէօզեան կտակի գործադրութեան խնդիրն յուզել: Ազգ. Ժողովը ալ գումարեցաւ, բայց օրինական մեծամասնութիւն չունենալով չկրցաւ վարչութեան համարատուութիւնը լսել Պատրիարք Հօր հրաժարականին վերաբերեալ բանակցութիւններուն նկատմամբ:

1909 ՏԱՐԻՈՅ “ԱՒԵՏԱԲԵՐ”Ի ՑԱՆԿԸ

Ա

«Արբա հայր» 375. Արբահամ Լինքըն 158, 197, 227, 265, 285. Ազոուը 491. Ազատամբողութիւնը 1125. Ազատ մամուլ 657. Ազատութիւն 123. Ազատութիւն ճշմարտութեամբ 113. Ազգայեան խնդիրը 360. Ազգ. 245. Ազգաբարութեան անսացող պիտի գտնուի 813. Ախորժակ կրթել 798. Աղէկ կերպ մը 230. Աղջիկ մը որ կ'ազատէ երկու կառախումբ 858. Աղջկան մը երգը 202. Աղօթածողովը փրկեց 53. Աղօթքի հրաշայի պատասխան 6. Աղօթքի պատասխան 231. Ամենասիրելի եղանակը 1120. Ամերիկեան Աստուածաշունչի Ընկերութեան Արեւելքի գործակալութիւն 79. Ամերիկեան Պորտը 1082. Ամերիկեան Պորտի հարկերորդ տարեկան ժողովը 1049. Ամէնէն գեղեցիկը 993. Ամուսինին հերոսութիւնը 1055. Այնթապի Աւետ. որբանոցը 292. Անգղիական դրամադուլի Թուրքիոյ մէջ 745. Անձնագրութիւն շատ կեանքեր ազատելու համար 445. Անձնական խօսք մը մեր ընթերցողներուն ուղղուած 1117. Անմահին յարութիւնը 320. Անոր հրիտակը 1101. Անոր ձեռքերը 838. Անտեանց Քրիստոսը 248. Անտեանելի հերոսները 714. Անցեալ տարուան վրայ ակնարկ մը 2. Անցնող տարին և Տարօնի երկիրը 1104. Աշխարհածանօթ Աւետարանիչ Վեր. Ֆ. Պ. Մայրը 225. Աշխարհականաց միսիոնարական շարժումը 49. Աշխարհի կրօնական բազկերակը 509. Աշնան խոհեր 1059. Աշնան հովերուն խորհրդաւոր լեզուն 871. Ապառնի կեանք 313. Առանձնական աղօթքի սովորութիւնը 1053. Աստուածաշունչներու խառնույթ մը 515. Աստուածատէր մը 34. Աստուծոյ թաղաւորութիւնը 928, 946, 969, 994. Ատանայի մէջ Օսմ. Որբանոցը 922. Ատանտեան հեռագրապարանին գետեղումը 841, 867. Արաբկիրէ 254. Արգահատելի բարքեր 714. Արդարութեան ուրացում 569. Արդարութիւն 429. Արդի ասպետութիւն 549. Արեւու լոյս մանուկներու համար 466. Աւետարանական Եկեղեցի 9, 55, 117, 731:

Բ

Բաղմազբաղ աշխարհէն 203, 291, 489, 773, 861, 1058. Բաղէշ և Մուշ 998, 1016. Բամբասանքի ականջ մի դներ 7. Բանտապահին արցունքը 903. Բանտի վերջիւններ 496. Բարեկամը 799. Բարի խորհուրդներ խորհէ 271. Բարձր. Վարժարան, Պարտիզակ 586. Բարութեան բուրումը 782. Բաց նամակ 255, 978. Բողոքական յեղափոխութիւնը 3, 29, 69, 89, 109, 137, 157, 177.

Գ

Գաղղիոյ մէջ կրօնք և պետութիւն 1029. Գաղտնիքը 466. Գարնան յուշիկներ 357. Գիրքեր և ընթերցանութիւն, նաև առանին գրատուն 989. Գիւտերու արժէքը 930, 949. Գլուխ գործոցի մը պատմութիւնը 771. Գողին Նոր Կառկարանը 533. Գործադուլ վարժարանի մէջ 974. Գութ 535. Գրեթէ երկու միլիոն զինուորներու հրամանատարը 466.

Դ

Դամբանական Պատրիարք Հօր 696. Դէմքեր Անգղիական գրականութենէն 123, 294. Դիտողութիւններ Բիւթ. Միութեան տարեկան ժողովին շուրջ 908. «Դուն աղիւս ես» 750. Դուրեան եւ պիսկոպոսի «Հովուական Սրինգ»ը 518. Դպրոցական Նոր տարին 746. Դպրոցին ստանակը 162. Դպրոցներու խնդիրը 570, 599.

Ե

Եկեղեցականներու արդի վիճակը 214. Եկեղեցիին պարտականութիւնները 972. Եղբայր ենք մենք 165. «Ես վաղուան համար չեմ գործեր» 1120. Եէնիչէրիները 446, 467, 515, 535, 554, 603, 622. Երբ Դանիէլ Ուէպսթըր տղայ էր 141. Երբ պիտի լուսնայ 818. Երգս 798. Երիտասարդ մնալ 961. Երկաթուղւոյ կոտորած ձողերը և ունակութիւն 993. Երկու հիւլէներուն պատմութիւնը 1078, 1099. Երջանիկ ջրկիրը 114. «Եփրատ»ի առաջին թիւը 1067.

Զ

Զանգակի մը պատմութիւնը 945. Զատկի կոչը դարձնումի համար 425. Զատկի հաւատը 404. Զինուորական կեանքի դժուարութիւնները 1011. Զինուոր եմ խաչին 1036. Զուարթ վաճառատուն մը 356. Զրադաշտականութիւնը Հայոց մէջ 125, 145, 275, 301, 343.

Է

Էմմանուէլ եկեղեցի 20.

Ը

Ընթացաւարտից ընկերութիւն մը 626. Ընկե-

րային հարցեր 14. Ընկերվարութեան պատմութիւն 95.

Թ

Թագաւորի զօրանոցին գրաւումը 410. Թէա թաւառահին գերեզմանը 839. Թէ ինչ արժէք ունին անաստուածներուն փաստերը 903. Թէ ինչպէս գիտցաւ 1120. Թուաւորում 860. Թուրքիա Սուլթան Համիտի օրով 578, 732. Թուրքիոյ դէպքերը և Ամերիկեան մամուլը 461. Թուրքիոյ Ե. Ք. Ընկերակցութիւններուն 907. Թուրքիոյ սովը 296, 340. Թուշուն մեքենայ և քաղաքական աշխարհ 725.

Ժ

Ժողովական եկեղեցիներու միջազգային երրորդ խորհուրդը 577, 623, 664, 685. Ժպիտի ու ծաղիկի կրօնքը 1015.

Ի

«Իմ բաժակս խիստ լեցուն է» 836. «Իմ գլուխս իւզով կ'օծես» 816. Ինչ կ'ակնկալենք ազգային կուսակցութիւններէն 814. «Ինչո՞ւ» 797. Ինչո՞ւ միայն Հայերը 484. Ինչպէս գործենք 550. Ինչպէս դարմանենք 706. Ինչպէս և ո՞ր կը պատրաստուի Հնդիկ մեղանը 357. Ինչպէս կրնանք իրար հասկնալ 659. Ինչ պիտի ընենք 402. «Ի սէր Յիսուսի» 859. Իրական խնդիրը 425. Իրար հասկնանք 639. Իր բարեկամին տուաւ առաջին առիթը 838. Իր թոշակին զեղչուիլը խնդրեց 966. Իր օրինակը 203.

Լ

Լինքըն և Սուրբ Գիրքը 249. Լինքընի գաղտնիքը 383. Լոյս մը Բեթլեհէմէն 870. Լուսնովիկոս Ժ. 119. Լոկն ուրացութիւն 642.

Խ

Խառնուրդ մ'է կեանք 969. Խարբերդէ 382. Խարբերդի Աւետ. Միութեան 37րդ գումարումը 1066. Խիստ բնութեամբ մօր մը գաւազը 554. Խմբագրական ազդ 10. Խնայողական զանգակ մը 684. Խնդացող միլիոնատերեր հազուագիւտ են 182. Խնձոյքը 682. Խնուսէ 304, 381, 491. Խոտացող ձեռնարկ մը 1077. Խոտաւէտ արօտներ և հանդարտ ջուրեր 317. Խորհրդարանական կանոններ 32. Խրախոյս 621, 644.

Մ

Մանուցում ընող Քրիստոնեաներ 514. «Մեր Յովնանէսը մեռած է, ես նոր Յովնանէս եմ» 620. Մնունդի յուշեր 57. Մուռ աղիւս մը 230.

Կ

Կաթողիկոսը և Վեր. Մայրը 315. Կախուած քնարներ 300. Կամաւորի մը ժամանումը 922. Կամքին փառաւորումը 13. Կանաչախոտութիւն 272.

Կապուտ հազ 603. Կարեւոր գիւտ մը 946. Կարծեց թէ դադրեցուց լրագիրը 553. Կեանքին դադարները 291. Կեղծիքը 583. Կենաց մեկնակէտը, կամ մեղք և ապաշխարութիւն 494, 517. Կէօլ Տաղ 534. Կը յարգեմ 684. Կիլիկիա 401. Կիլիկիոյ կարօտութիւնները 388. Կիլիկիոյ նահատակները 422. Կիրակնօրեայ դպրոցը իբրեւ կրթական ոյժ 901. Կոյր եմ, Յիսուս 427. Կոյր երիտասարդի մը կեանքը 488. Կոչ մը աղգամէր և անձնուէր քոյրերուս 144. Կոչ մը ամբողջ Հայութեան 910. Կրթական բարձր հաստատութիւններ և ազատութիւն 677. Կրթութիւնը ստիպողական հարկերու հանդէպ 1063, 1086. Կրօնական ազատութիւն Ռուսոյ մէջ 705. Կրօնական յառաջդիմութիւն Ամերիկայի մէջ 1009. Կրօնք և բժշկականութիւն 767, 793. Կրօնք և տարրերու համերաշխութիւն 834.

Հ

Հակաքրիստոնէական հոսանքը 889. Հակիրճ կենսագրականներ 666. Հաճոյն 931. Համազգային Դաշնակցութիւն Երիտասարդաց Քրիստոնէական Ընկերակցութեան 775. Հայաստանի Աւետարանիչը 379. Հայեացք մը Քրիստոնէութեան յառաջդիմութեան վրայ միսիոնարական դաշտերու մէջ 116, 142. Հայերու բարեկամ մը 1097. Հայ եկեղեցական մատենագրութիւնը Եւրոպացւոց մէջ 605. Հայ ինքնատիպ միտք մը 204, 231, 249. «Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւն» 1032. «Հայկական ճգնաժամ» 199. Հայ կեանքը 17, 38, 57, 77, 99, 127, 147, 167, 187, 215, 235, 255, 276, 323, 343, 362, 390, 411, 431, 451, 471, 499, 519, 539, 559, 587, 607, 627, 647, 667, 694, 715, 735, 755, 783, 803, 823, 843, 871, 891, 911, 931, 951, 979, 1000, 1019, 1039, 1067, 1087, 1107, 1127. Հայ հերոսուհի մը, միջագէտ Կիլիկիան կոտորածին 572. Հայ սովեակին հառաչը 37. Հայոց հաւատքը 941. Հայու մը նուէր Ամերիկեան ազգին 304. Հայրենասիրութեան մասին նշանաւոր մարդոց խօսքեր 470. Հայրիկին համար աղօթք ընել 906. Հանրաժանութիւնը դէպք մը Նէվիլհիլի մէջ 448. Հաւատք, աղօթք և ծումապահութիւն 963, 990. Հիթացիներու վերաբերեալ մեծ գիւտ մը 1064. Հիւրոսուհի մը յիշատակին 1038. Հինգ պատուելիներ և մէկ փրօքէսոր սպաննուած 450. Հնդկաստանի զարթոնումը 1083. Հոգեգալուստի մը յուզիչ նկարագրականը 534. Հոգիիս տենչը 603. «Հոգիս կը նորոգէ» 337. Հովիւին առաջնորդութիւնը 355. Հրաւեր մը արտասահմանի բարերարներուն 999. Հրեշտակը ու ծաղիկը 887. Հրեշտակներ խոհանոցին մէջ 729.

Զ

Զախորդութեան փայլուն կողմը 538.

Ճ

Ճակատամարտ համաճարակներու դէմ 926, 967, 1056, 1102. Ճանճեր 888. Ճափոնցի արուեստագէտ մը 446. Ճափոնցի երեւելիի մը առածները 426. Ճշմարիտ ազատութիւն 691, 711, 750. Ճշմարիտ դիւցազները 374. Ճշմարիտ ընկերվարականութիւն 18. Ճորճ Հուրթֆիլտ 802, 820, 839.

Մ

Մահէտականութեան և Քրիստոնէութեան մէջ տեղ նման կէտեր 1051. Մամլոյ ազատութիւն 179. Մաթթեոս Բ, Կաթողիկոս ամենայն Հայոց 529. Մարդը և գիրքը 886. Մարդ մը որ տուաւ ինքզինքը 75. Մարդոց առաջնորդ մը 601. Մարիամի երգը սուրին առջեւ 143. Մաքուր մտածունչներու կազդուրիչ ազդեցութիւնը 1016. Մեծ կորուստը 976. Մեր բարոյական վնասները 680. Մեր որբանոցները 287. Մէրսինէ 891. Միայն երկինքին բաց 289. Միայն սրտին երաժշտութիւնը 770. «Միայն տղայ մը» 290. Միջագային ընկերվարութիւնը 1106, 1123. Միջավայրին ազդեցութիւնը 573. Միսիոնարական դպրոցներ 883. Միսիոնարներէն ինչ կ'ակնկալենք 942. Միսիոնարութիւնը ցուպի և գաւազանի միջոցաւ 487. Մուշ և չրջականները 252. Մուշի ձմեռը և Մշեցիին կեանքը 253. Մտերին քով 77.

Յ

Յակոբ էֆ. Պապիկեան 680. Յաճախորդ հմայել 796. Յարատեւութեան վարձքը 162. Յարափոփոխ ժամանակը 1036, 1061. Յարուցեալ մեռեալք ի Ս. Լուիս 573, 625, 645, 663. Յիսնամիտայ չրջան Խարբերդի կառավարչութեան 597. Յիսուսի վարդերը 204. «Յիրաւի բարերարութիւնը ու ողորմութիւնը ինծի հետ պիտի գան կեանքիս բոլոր օրերուն մէջ» 856. Յովհաննէս Կալվին 726.

Ն

Նախկին Անգղիական ընկերվարութիւնը 358. Նամակներ գաւառէն 692, 712. Նամակներ մայրերու 1084. Նամակ սկեպտիկներուն 688. Նայուածքդ, Տէր 515. Ներկայ վիճակին մէջ ինչ է մեր պարտականութիւնը 442. Ներքին կեանք 5, 32, 51, 74, 93, 140, 161, 181, 201, 229, 247, 269, 444, 465, 513, 532, 552, 572, 601, 619, 641, 661, 708, 728, 749, 769, 796, 944, 965, 992, 1014, 1033, 1080, 1100, 1119. Նկարագիր թէ ոյժ 356. Նշանաւոր աննշաններ 318. Նշանաւոր կոյր գիտուն մը 405. Նշանաւոր քարոզիչներ որոնց ունկնդրած եմ Լոնտոնի մէջ 11, 208, 644.

Նշող մը 732. Նոր Թուրքիա 482. Նոր լոյս Աբրահամու և Մովսէսի ժամանակներուն վրայ 164, 184, 273. Նոր Զուղայէ 870. Նոր տարի 56. Նոր տարիի զանգակներ 10. Նոր տարին 1.

Շ

«Շատ օրեր Տէրոջը տունը» 885. Շարի դէպքը 585. Շուքին ձորը 376.

Ո

Ոսկեղէն Կանոնին ասպետը Հէնրի ու Փիպատի 1034. Ոսկիին չղթայուած 182. Ո՞վ է յանցաւորը 430. Ո՞վ է Յիսուս Քրիստոս 71, 91. Ո՞վ էր իմաստունը 966. Որո՞ւ ասպետինք 511, 532. Ուալինկթընի պատգամը Ի. դարուն 339. Ուղեւորութիւն յԱտանա 581. Ուղիղ տեղեկատուութիւն մը 617. Ուղղամտութեան օրինակ մը 1035. Ունակութիւններու կազմութիւնը 887. Ուսանողաց Քրիստոնէական Դաշնակցութեան Օքսֆորտի համաժողովը 781. Ուրֆայի բանուորականները 558.

Չ

Չքմեղանք 382.

Պ

Պաշտպանողական մը 389. Պատկանելի միջոցնարի մը պատգամը 921. Պատմութիւն բժշկական դիտութեան 771. Պատրաստ եղիր ներկայանալի ատիթին 684. «Պարտիզակ» 1029. Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանը 619. Պիթիւսէ 37, 234.

Ղ

Ղերմոցին չուրջը 94.

Ս

Սահմանադրական կառավարութիւն 637. Սահմանարդա 709. Սիրտ—երկինքը 862. «Սկսինք ուր օր ենք» 684. Սովը Խնուսի մէջ — Աղէկէզ կոչ մը 20. Սովը Խնուսի մէջ 98. Սուրբ Դիրքը ողջունել 817. Սպասէ մինչեւ վաղը 553. Ստակ հանող մը 142. Ստակ չահլէն աղէկ 858. Ստուերներ զօրոնք կը ձգենք 662. Ստուերոտ ճամբան 925. Սրբազան երաժշտութեան հանդէս մը 316. Սրտի հիւանդութիւն մանուկներու 797. Սրտին զօրութիւնը 905.

Վ

Վահրիճ վարդապետ 30. Վանդակէն դուրս 774. Վատնում 7, 35, 54. Վարժարանի մը չըջանաւարտները 822. Վերին ջննդատութեան պատմութիւնը 40, 60, 80, 100, 128, 168. Վեր. Տր. Բէյնոլտի. Եօթնամասնամեակը 386, 406. Վէզիր Բէսփրիէ 251. Վիճելու արուեստը 778. Վիշալին փառաւորութիւնը 95. Վրանագործին թեւադրութիւնը 338.

Տ

Տարեգլխի Միաբանական Աղօթքի Եօթնեւ 1059. Տարեկան ժողով Բիւթանական Միութեւ 751. Տեղեկադիր 251. Տեղեկագիր Նիկոմիդիոյ Դաւաական ժողովին 233, 470. Տէր հովիւը 287. Տընտիի կոյր հերոսը 1082. Տիար Մկրտիչ Բ. Փոլշմանեան 587. Տիար Տ. Պ. Պարսամեան 316. Տիեզերքին թաղաւորութիւնը 357. Տղոց կրթութիւնը 333. Տր. Համին 210.

Բ

Բոտաբերդու 868.

Ց

Ցարդ քիչերու ծանօթ հետաքրքրական իրողութիւններ 426. Ցաւի աշխարհէն 1127.

Փ

Փլյենե՞լ թէ չինե՞լ 865. Փողոցային բարոյակս նութիւն 111. Փորձառութեան զուլիս մը 267. Փոփոխութիւններն իբրեւ հրահանգիչ 833, 835. 881. Փրոֆ. Սարգիս Լեւոնեան 462.

Ք

Քաղաքական կեանք և կրօնք 245, 314, 335. Քաղաքական փոփոխութիւնը 402. Քաղ. Մարտ 948, 996, 1018. Քաւչական յիշատակարան մը 86. Քիթը 1035. Քիթը իբրեւ մանրէներու քամոց 33. «Քու խորհուրդներդ» 750. «Քու հաղդ ձգէ ջուրերուն երեսը» 750. Քրդաստանի Աւետարանչական գործին արդիւնքը 556. Քրիստոնեայ ուսանողներու միջազգային ժողով Օքսֆորտի մէջ 765. Քրիստոնեայ տարրերուն պարտականութիւնը 111. Քրիստոնէական Եկեղեցիին հանգանակները 1121. Քրիստոնէութիւնը Բորէայի մէջ 51. Քրիստոնմեղաւորը (դէմ առ դէմ) 273, 293, 319. Քրիստոն և քաղաքակրթութիւն 409, 427, 449, 469, 535, 557, 576. Քրիստոս կը մոտցուի 854.

Օ

Օ՛ն, յառաջ 782. Օսմ. նոր կայսր մը 373. Օվաճըզ 250. Օտար դպրոցներ և կրօնական դատարակութիւն 353. Օրինակ մը Չինաստանի համար 378. Օրհասականին խնդիրքը 1121.

Ֆ

Ֆարգին եւ իր չըջակալքը 490. Ֆերտինան Լառալ 754, 776, 800, 848. Ֆրանսական ընկեր վարութիւն 1848ին 298. Ֆրանսական նախկին ընկերվարականներ 185, 206, 298.

Պատմականագրութիւն. Ս. Գ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՅՈՒՅԵԱՆ

Ֆիճճահճըլար Եղոնշու, Ամքիթաճ Խաճ

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՅՑ

1910

21 ԿԵՐԵՆԵՐԻՆ

Ընդարձակը 3½ շաբաթ, համառոտը 60 փարա : Հասցեյթը Արևելեան Որսանոցին յառկացեալ : Օրացոյցը 352 էջ ունի . ամէն սեռի, հասակի, դասակարգի և պարագայի յարմար և օգտակար : Տոմարական գիտելիքներէ զատ կան անջատ մասեր : 1. Բարոյախօսական, 2. Ընտանեկան, 3. Հարցարան, 4. Առողջական, 5. Կնոջ Տանտարանեան, 6. Բժշկական, 7. Երկրագործական, 8. Պատմական, 9. Դիտական, 10. Արուեստական, 11. Դրական, 12. Կենսագրական, 13. Այլևայլ, 14. Չուարձալիք և 15. Մրցանակաւոր 6 խնդիրներ և Ազգեր : Միայն մեր կանոնաւոր բաժանորդներուն բաւելու չափ հրատարակուած ըլլալով՝ փութալ գնել զեռ չսպառած :

7-10

ՏԱՃԱՐ

Կրօնա—Եկեղեցական կիսամսեայ հանդէս : Պոլսոյ համար տարեկան 35 դահ : Դաւառաց համար տարեկան 40 դահ : Արտասահմանի համար տարեկան 10 ֆրանք : Ձեռքէ կը ծախուի պրակը 50 փարա :

Հասցէ

ارمنيجه «داجار» غزتهسى اداره خانهسى باب على

ابو السعود زوقاى نومرو ۲۷

Rédaction de la Revue «Dadjar» 27. Rue Sépétdjiler, Av. de la S. Porte, Constantinople. (Turquie)

Խմբագրութիւն Տաճար Հանդէսի

Պապը Ալի ճատաւսի, Սէփէթճիլէր փողոց, Թիւ 27.

Ե Փ Ր Ա Տ

Ազգային, դրական, գիտական և քաղաքական կիսամսեայ հանդէս : Բաժանորդագին՝ Խարբերդ 20 դահ., դաւառ և Պոլիս՝ 30, արտասահման՝ 6 ֆրանք և 1.25 տոլար : Հասցէ

خرپوت — فرات مکتبته «یپراد» غزتهسى صاحب امتياز و مدير مسؤولی قهره بت م . سوغیکیان

Խմբագրութիւն Եփրատի, Եփրատ Գողէճ, Խարբերդ : Rédaction de la Revue «Yeprad», Kharpout, Turquie.

Մէլէ չիլ—Քերէր. Ալեքսան Ծաւեցոյցը, Թէոզիկ, 1910 տարւոյ, 400 մեծագիր ու մանրատառ հոծ էջեր, Վիէննա պատրաստուած 200 յաջող պատկերներով, կը գերազանցէ ոչ միայն իր նախորդները, այլ և բոլոր իր նմանները : Հեղինակը գրականութեան այս սեռին սկզբնաւորիչն է մեր մէջ, բայց անժխտելի կերպով կը վայելէ զսոյն կա-

տարեկաւործողի պատիւը, մանաւանդ այն դասակարգի ընթերցողներու քով, որոնք կը փնտռեն ու կը գնահատեն ոչ միայն ինչ որ շահեկան, օգտակար և լուրջ է, այլ և գործ ուշիմ մտքի և համաձայն ընտիր ճաշակի :

Կեդրոնատեղի Վ. և Հ. Տէր Ներսէսեան, Կ. պոլիս, Ճէլալ պէյ խան : Դին 12 դահ., դաւառի համար 14 :

Տաւապաթի Աշխարհէն (Վարժապետը) . Վարդան Գ. Բրուտեան, էջ 128, գին 1 ֆրանք : Աւելի վճարել ուղղողները պիտի յիշատակուին երկրորդ հատորին մէջ և զուամարը պիտի գործածուի դաւառի աղքատ ուսանողներու համար : Ապառիկ չկայ, մեծաքանակ գնողներու զեղչ կը տրուի : Դիմել առ Rédaction du journal Armenien, Archalouyce, le Caire, կամ առ Mr. Vartan K. Proudian, B. P. 451, Alexandrie, (Egypte)

Կաթը. Յովհ. Մ. Մէքէնեան, Դուլիս մը հեղինակին անտիպ մէկ երկասիրութեան է, էջ 24, գին 2 դահ. :

Փրօնահայ Բաւէլէր . Պատկերադարդ : Իշխան Դուլիտոն Լուսինեան : 52 պրակները հրատարակւան : Բաժնեգինն է 20 ֆրանք, դաւառի համար 23, ծախքը հրատարակչին վրայ : Կեդրոնատեղի Արծիւ գրալստանոց : Պրակը 40 փարա ամէն գրալստանի և լրագրալստանի քով :

Նոր Քերթնաւորութեան Արքիւ Հայերէն Լեզու . Միջին դասընթացք Ա. և Բ տարի, պատկերադարդ : 503 կանոն, 460 հրահանգ, 36 ընթերցում, 34 արտասանութիւն և 29 չարագրութեան նիւթ : Յովհ. Գաղանճեան, էջ 230, գին 6 դահ. : Կեդրոնատեղի Պ. Պալենց գրատուն :

ԱԶԱՏ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ, Թիւ 24՝ Կաթալէրգոն-Բէն Երէյ Բաշ-ը (Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան), միակ արարուած : էջ 16, գին 1 դահ. : Թիւ 25՝ Կաթալէրգոն-Բէն Աւաշ-ը (Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան), միակ արարուած : էջ 16, գին 1 դահ. : Թիւ 26՝ Ուլ Պաթալէր (Տիգրան Ալեան), էջ 30, գին 2.50 դահ. : Կեդրոնատեղի Զարդարեան Եղբայրներ, Չաղմազ-ճըլար :

Le Français, Court Complet pour l'Enseignement direct de la langue Française. Première Année. էջ 87, գին 3 դահ. : Կեդրոնատեղի Պալենց գրատուն :

Le Français, Court Complet Pour l'Enseignement Direct de la Langue Française. Deuxième Livre, Court Moyen. էջ 187, գին 5 դահ. : Կեդրոնատեղի Պ. Պալենց գրատուն :

Կ. պոլսոյ Ե. Բ. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողով, ժամը 10ին (Ը. Թ.) Միջին Հառախ մէջ, Գում դախու :

ԱՒԵՏԱԲԵՐ

1910 ՏԱՐԻՈՅ

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Կրօնական, Ընկերային, Գրական և Քաղաքական բաժիններով:

Պիտի պարունակէ

1. Խճագրականներ և «Հրէշ» ընդհ. վերնագրին տակ աշխարհի կարեւոր այժմեութիւններուն վրայ տեսութիւններ:
2. Ներքին կեանք. Լուրջ և հոգեւոր խորհրդածութիւններ:
3. Պարկերներ. Իրական կեանքէ քաղուած պղտիկ պատմութիւններ:
4. Գիտական. Այս բաժինը պիտի խմբագրէ ծանօթ համալսարանական Տիար Միքայէլ Մինասեան, Պոսթընի մէջ 7 տարի շարունակ հրատարակուած «Լոյս» գիտական պարբերականին մասնագէտ խմբագիրը:
5. Յիշատակներ.
6. Լրագրութիւն.
7. Տեղացի բնիկ. Պատկերազարդ, ամիսը մէկ անգամ, թէ՛ հայերէն և թէ՛ թուրքերէն Աւստրալիական մէջ:
8. Շէյքըսփիրի ողբերգութիւններ (պատմեաւորի վերածուած հանրածանօթ Չարլզ Լէմի կողմէ) ամէն շաբթու:

Տարեկան բաժանորդագրութիւն, կանխիկ, թուրքիոյ համար 40 Դան. արծաթ, արտասահմանի համար 10 ֆրանք, 8 շիլլին, 2 տոլար:

Գրականի Օրացոյց-Յուշատետրը պատրաստ է և պիտի ղրկուի 1910ի բոլոր բաժանորդներուն:

Չէքեր, գրամական գումարներ և դործի վերաբերեալ ամէն նամակներ ուղղուելու են առ.

Վեր. Հ. Մ. Ալէն

Rev. H. M. Allen

استانبولده

15, Պայպըլ-Հաուս

Bible-House

امريقان خانده ۱۵ نومرولى اوطده

Կ. պոլիս

Constantinople

مستر آلان جنابلرينه

